

ЛЫШЪХЪЭМ ИЮФШІЭГЪУ ЗЭІУКІЭГЪУХЭР

Музеим шлұхъафтынэу ритыгъэх

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан культурэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «АР-м и Лъэпкъ музей» ипашъу Джыгунэ Фатимэ тыгъуасэ лүклагъ. Олимпиадэм имашло изэлэпыхын епхыгъэ юфтхъабзэр Адыгеим шызэхъагъэ зэрэхъуэгъэм республикэм и Лышъхъэ осэшлұ фишыгъ, цыфхэм агу шлұклэ ар кызыринежыштыр кылуагъ.

— Кымэфэ Олимпиадэ ыкы Паралимпиадэ джэгунхэр апэрэу тикъэралыгъо шыклогъытх, ащ мэхъанэшхо зэриэм щэч хэлъэп. Мыекыуап ищ изы Іахъ зэрэхъуэгъэм тегъэгъушхо,— кылуагъ Тхьаклушынэ Аслъан.

АР-м и Лышъхъэ кырихъакыгъэ пхъакъомрэ (сертификатыр игъусэу) Олимпиадэм илагъэу машлор зыклагъэнагъэмрэ АР-м и Лъэпкъ музей чіэлынхэу шлұхъафтын зэрэфишлұхэрэр Тхьаклушынэ Аслъан кылуагъ ыкы а пкыгъохэр Джыгунэ Фатимэ ритыжыгъэх.

— Шлұхъафтын лъаплэу АР-м и Лышъхъэ кытфишыгъэхэм тимузей чыплэшхо щаубытышт. Олимпиадэм

имашло изэлэпыхын епхыгъэ юфтхъабзэр Мыекыуапэ шыклогъэм шытырахыгъэ сурэтхэр мыхэм ягъусэхэу нэужым къэгъэлъэгъон зэхэтщэн гухэлъ тил. Джащ фэдэу мэзаем и 7-м Шъачэ кышызылауахышт «Адыгэ Унэм» музей чіэлъ пкыгъо 200 фэдиз кышцдгъэлъэгъошт, тилъэпкъ икультуре зэрэбаир хъаклэхэм ядгъэлъэгъушт, — кылуагъ Джыгунэ Фатимэ.

Зэлүклэгъум хэлъжагъэх АР-м культурэмкы иминистрэу Къулэ Мыхъамэтрэ республикэм физическэ культурэмкы ыкы спортымкы и Комитет итхъаматэу Хъасанэкъо Муратр. **ТХЪАРКЪОХЪО Адам.**

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Концертым ыпэккы

Дунаим шызэлъашлэрэ циркэу Юрий Никулиным ыцлэ зыхъырэмрэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо академическэ къэшъокло ансамблэу «Налмэсымрэ» зэгъусэхэу мы тхъамафэм Мыекыуапэ концертхэр кышызыдатых. Тыгъуасэ, апэрэ концертыр кыатыным ыпэккы, АР-м и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан циркым ихудожественнэ пашъу Максим Никулиныр, «Налмэсым» ипашъэхэу Бэстэ Азмат ыкы Хъоджэ Аслъан ригъэблэгъагъэх. Зэлүклэгъум хэлъжагъэх АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковар, культурэмкы министрэу Къулэ Мыхъамэт, гъэсэнэгъэмрэ шлэныгъэмрэккы министрэу Хъуажэ Аминэт.

— Лъэшэу тигуапэ дунаим шызэлъашлэгъэ циркыр тиреспубликэ цыкы кызырэблэгъагъэр, ащ имызакъоу, тикъэшъокло ансамблэ концерт кызырэщидытыштыр, — кылуагъ Тхьаклушынэ Аслъан. — «Налмэсым» лъэпкъ ансамблэу мымаклэу дунаим шызэлъашлагъэхэм ащыц, лъэшэу тырэгъушхо, искусствэм илъэгалэхэм ар анэсыгъэу плытэн плъэкышт. Арышъ, ащ фэдэу гъэхъэгъэ инхэр зышыгъэ коллективитум зэдагъэхъазырыгъэ программэр ямышыклэу зэрэгъэшлэгъоныштым уехырэхышэжыныу цытэп.

Ащ фэдэ программэр зэдагъэхъа-

зырыныр агу къэзыгъэкыгъэм, идееу халъхъагъэм, зэрэгъэлсыгъэщтым ар къаклэупчлагъ.

Максим Никулиным нахъыпэккы Адыгеим зэрэщылагъэр, игуапэу джыри кызырэблэгъагъэр, хъаклэхэм зэрэпэгъоклыхэр хабзэу республикэм илър лъэшэу ыгу зэрэрихыгъэр пстэумэ апэу кыыхигъэщыгъ, программэр зэрэгъэлсыгъэщтым клэклэу кытегушылагъ.

Тхьаклушынэ Аслъан коллективитум япашъэхэми, концертым игъэхъазырын хэлъжагъэхэми «тхъашъуегъэпсэу» къарилуагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Уплъэккы 400 фэдиз зэхашагъ

Хъугъэ-шлагъэу кыыхагъэщыгъэ лэлч фэгъэхыгъэу унашъохэр ашыгъэх, хэукъоныгъэ 21-р следственнэ кыулыкъухэм зэхашынхэу алэклагъэхъагъэх, цыфхэм ялэжапкы зэрагъэгъушъоштыгъэм кыыхэккы пэщэ Іэнатлэм алут нэбгыритлұ ялофшлэпэхэм алуагъэкыгъэх. Икыгъэ илъэсым нэбгырэ миным ехъумэ игъом лэжапкы зэрарамытыгъэм кыыхэккы гумэккы хэтыгъэх. Зэккы чыфэу зэтхъагъэр сомэ миллион 18 фэдиз мэхъу.

2014-рэ илъэсым шылэ мазэм

Адыгэ Республикэм юфшлэнымкы и Къэралыгъо инспекция 2013-рэ илъэсэу икыгъэм юфэу ышлагъэм изэфэхысыжыхэм зыщатегушылэгъэхэ зэлүклэ джырэблагъэ шылагъ. Инспекцием ипашъу игуадзэхэм зэфэхысыжыгъэу къашыгъэхэмкы, 2013-рэ илъэсым уплъэккы 400 фэдиз зэхашагъ, юфшлэнымкы хэбзэгъэуцугъэу шылар мини 2-м ехъурэ Адыгеим щаукъуагъэу агъэунафыгъ.

и 1-м ехъулэу чыфэу ателър сомэ миллион 2,6-м нэсэу кырагъэлъыхын алъэкыгъ. А пчъагъэр предприятия 3-мэ атегошагъ, ахэм ащыцэу 2-р ахъцэ ямылэу зэрэзэтэзыгъэхэм кыыхэккы зэфашыжыштых. Конвертхэм адэлъэу

лэжапкы бэмэ зэраратырэм уигъэгумэккыныу цыт.

Джащ фэдэу юфшлэныр цынэгъончъэу шытыным епхыгъэ юфыгъохэми пресс-конференцием щатегушылагъэх.

— Блэкыгъэ илъэсым юфшлэпэхэм къащыхъугъэ хъугъэ-

шлагъэхэм нэбгыри 149-мэ шъобжхэр ахахыгъэх. 2012-рэ илъэсым мыщ фэдэ иуахътэ егъэпшагъэмэ, ар процент 32-кы нахъмаккы. Гухэккы нахъ мышлэми, юфшлэккы нэбгыри 7-мэ ядунай ахъожыгъэ е шъобж хыпъэхэр атешагъэхэ хъугъэ, — ел

Къэралыгъо инспекцием ипашъу игуадзэу Сергей Климченкэм.

Мыщ дэжым кыбар гушлуагъоу кыэплон плъэкыштыр юфшлэпкы чыплэхэм яаттестация зышаклугъэ предприятие-хэм япчъагъэ хэпшыклэу зэрэхъагъагъэр ары. Ащ ишлуагъэккы цыфым фэгъэклотэныгъэу илэхэр зэригъэшлэнхэ амал илэ мэхъу. Гушылэм пае, мафэм сыхъат пчъагъэу юф зэришлэщтыр, зыгъэлсэфыгъо мафэу илэхэр ыкы ахъцэ тэдзэу кыратын фаер зыфэдизхэр ащ кыделъытэх.

КИАРЭ Фатим.

Юф зэрэзэдашлэщтым тегущылагъэх

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан зэлухыгъэ лахъзэхэлъ обществэу «Россети» зыфилорэм игенеральнэ пащэу Олег Бударгиним мы мафэхэм луклагъ. Зэлуклэгъум хэлэжъагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, республикэм экономикэ хэхъоныгъэмкӀэ ыкӀи сатыумкӀэ иминистрэу Лыхъсэ Махъмуд, муниципальнэ гъэпсыкӀэ зилэ «Къалэу Мыекъуапэ» иадминистрацие ипащэу Александр Наролиныр, компаниеу «Россети» игенеральнэ пащэ игуадзэу, инженер шхъалэу Вячеслав Костецкэр, Краснодар краим ыкӀи Адыгеим яэлектросетьхэм япащэхэу Нэтхъо Инверрэ Нэтхъо Азэматрэ.

АР-м и Лышхъэу пэублэ псалъэ къышлэу зэлухыгъэ лахъзэхэлъ обществэу «Кубань-энергом» зэлхыныгъэ дэгъу дырлэу зэрэдэлажъэхэр къы-

хигъэщыгъ. Экономикэм хэхъоныгъэхэр ышӀынхэмкӀэ «Россетим» илофшӀэн зэрэзэхыщэрэм, республикэм ыналэ къы-зэрэтыригъэтырэм мэхъанэшхо

зэрлэр къылуагъ. Адыгеим имуниципальнэ образованиехэм ащышхэм бэмышлэу къащыху-гъэ ошӀэ-дэмышлэм къызыди-хыгъэ гумэкӀыгъохэр псынклэу дэгъэзыжыгъэным пае ащ фэгъэзэгъагъэхэм япшъэрылхэр щытху хэлъэу зэрагъэцӀагъэр Тхьаклушынэ Аслъан къылуагъ. Адыгеим щыпсэухэрэм ацӀагӀэ компаниеу «Россети» зыфилорэм, ащ хэхъэрэ шьолыр къу-лыкӀухэм зэрафэразэр къы-клигъэтхыгъ. ОшӀэ-дэмышлэм илӀэхъан чанэу юф зышӀэгъэ цыфхэр, специалистхэр зери-фэшъуашэу къыхэгъэщыгъэнхэ фаеу ылытагъ.

— Мэкъу-мэщым, промыш-ленностым ыкӀи зекӀоным алъэ-ныкъокӀэ республикэм инве-стиционнэ проектыбэ иӀ. Ау ахэр дгъэцӀкӀэнхэм пае «Россетим» илӀпылӀгъу тищы-кӀагъ, сыда плӀмэ энергетиче-

кэм ыльэныкъокӀэ кӀуачӀлэу щылӀэхэм ахэгъэхьогъэн фае, — къылуагъ Тхьаклушынэ Аслъан.

Зипэщэ компаниер зызыха-щагъэр джыри илӀэс мыхъугъэ-ми, УФ-м и Президент къа-фигъэуцугъэ пшъэрылхэр щытху хэлъэу зэрагъэцӀа-хэрэр, непэрэ шапхъэхэм адиш-тэрэ зыкӀ энергосистемэр гъэп-сыгъэным, цыфхэм цыхъэу къафашырэм хэгъэхьогъэным аналэ зэрэтырагъэтырэр Олег Бударгиним къылуагъ. Мы аужырэ илӀэсхэм Адыгеим псэоӀагӀэу къыщызэлухыгъэр зэрэбэм къыхӀкӀэу, энергиеу ыгъэфедэрэми хӀпшыкӀэу хэ-хъуагъ ыкӀи илӀэс къэс про-центи 5 — 6-кӀэ ар нахъыбэ мэхъу. УрысыемкӀэ а къэгъэ-лъэгъоныр проценти 2 — 3-м шлокӀырӀ. Ащ джыри зэ къэ-гъэлыгъо республикэр ыпӀкӀэ зэрэлыкӀуатэрэр, хэхъоныгъэ-хэр зеришӀыхэрэр ыкӀи гу-хэлъэу щылӀэхэм икӀэрыкӀэу ахӀплӀэжыгъэн зэрэфаер.

Джащ фэдэу республикэм лӀкӀэлъ дизельнэ генераторхэм япчъагъэ зэрэхагъэхьогъэтир компанием ипащэ къылуагъ.

— Щылэ мазэм Адыгеим къыщыхугъэ ошӀэ-дэмышлэм къыздыхыгъэ гумэкӀыгъохэр дэгъэзыжыгъэным фӀшӀ рес-публикэм ипащэхэмрэ энерге-тихэмрэ чанэу юф зэдашлагъ. АщкӀэ АР-м и Лышхъэу ты-фэраз, — къылуагъ Олег Бу-даргиним.

Мыекъуапэ, Адыгэкъалэ, по-селкэу Яблоновскэм, Теуцожь, Кошхъэблэ ыкӀи Мыекъопэ районхэм арыт энергетическэ псэуалӀэхэр гъэцӀкӀэжыгъэн-хэм, республикэм иэлектро-сетевой комплекс хэхъоны-гъэхэр ышӀынхэм апае гухӀлӀэу щылӀэхэм зэхъокӀыныгъэхэр афӀшыгъэнхэ фаеу зэдаштагъ. Мазэм къыкӀоцӀ мы лӀэныкъо-хэм юф адашӀынышъ, «Рос-сетимрэ» Адыгеимрэ зэзэгъы-ныгъэ зэдашӀынэу рахъухъагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Олимпиадэм икультурнэ программэ изы лахъышху

КӀымэфэ джэгунхэр зырагъэжъэрэ мафэм Краснодар краим иадмини-страцие ипроектышхоу «Адыгэ Ун» зыфилорэр Шъачэ и Олимпийскэ парк къыщызэлухышт.

Теплэ дахэ зилэ, квадрат-нэ метрэ 600 зэлъызыубыты-рэ тематическэ павильонэу «Адыгэ Унэ» зэджагъэхэр метри 10 зауӀкӀэ «Швейцарием и Унэ» пӀудзыгъ. Олим-пийскэ паркым къекӀоу къыдэ-тӀджэгъэ унэм икӀэгъотын къин къащыхушӀтӀ. Ащ къыпӀагъэхэр ордӀунэу «Айсбергимрэ» кӀы-мэфэ Джэгунхэм якъызылӀухырэ язэфӀшыжыкӀынрэ афӀгъэхыгъэ юфтхъабзэхэр зыщызэхъащӀт стадионэу «Фыштымрэ». Крас-нодар краим иадминистрацие ипроект диштӀу агъэпсыгъэ «Адыгэ Унэм» ишхъаныгъуп-чӀэ укызыплӀыкӀэ, къушхъэу Фыштрэ стадионышхоу «Фыштрэ» дэгъоу къэолӀэгъух.

Павильоныр адрӀхэм псын-кӀэу къахӀогъэщы: адыгэ тхып-хъэхэр зытешӀыхъагъэм, уры-сыбзӀкӀэ, инджылызыбзӀкӀэ, адыгабзӀкӀэ гушӀлӀэхэр зытет-хагъэм, нӀплӀэгъум къыридзэрэ сурӀышхохэр зытешӀыхъагъэм ублӀкӀышӀушӀтӀ. Павильоным ыкӀоцӀ юфшӀӀэнхэр джыдӀэдэм ыкӀэм щыфӀкӀоу. Олимпиадэр зыщыкӀошт къалэм ижъыкӀэ къыщегъэжъагъэу щыпсэурэ

адыгэхэм якультурэ зӀлӀагъэ-шӀэгъэным тегъэпсыхъэгъэ про-ектым игъэцӀкӀэн нӀбгырипшӀ зауӀэ дӀалажъэ. Ахэр край ад-министрацием илофшӀлӀэхэр, Адыгэ Республикэм и ЛӀӀпкӀ музей, къӀэлэ-зыгъэпсӀафӀпӀэу Шъачэ тарихъымкӀэ имузейрэ

ащ и ПсышӀопэ къутамэрэ яс-пециалистхэр, сурӀышӀхэр, хы ШӀуцӀэ лӀушӀом щыпсэурэ шап-сыгъэхэм я Адыгэ Хасэ хэт-хэр, культурэм илофшӀлӀэхэр арых. ХӀти юфӀу зыфӀгъэзагъэр дэгъоу егъэцӀкӀэ, зымэ тхъамэ-фитӀум къыкӀоцӀ адыгэ ныбжы-

экспонатхэр, лӀӀпкӀ шъуашӀ-хэр, дышӀӀидӀэхэр, мӀкъэмэ лӀ-мэ-псымӀэхэр ахэм ахӀлышӀтых. Павильоным къычӀлахъэхэрэм адыгэхэм ятарихъэрэ якульту-рэрэ нахӀ икӀоу нӀлуасэ за-фашыным пае анахъышӀоу щы-лӀэр зӀкӀэ къэтыгъоиным ты-пылӀыгъ. Тимузейрэ поселкэу ПсышӀуапэ изтнографическэ музейрэ ялофшӀлӀэхэу урысыбзи адыгабзи зылулхэр ары экс-курсиихэр зезышӀӀтхэр.

Павильоным хъаӀӀэщи хэ-тышӀт. «Адыгэ Унэм» къаӀкӀох-рэм амал ялӀшт шапсыгъэ къуа-джэхэм янахъыжхэм алуӀкӀэн-хэу, адӀгушӀӀӀэнхэу. Адыгэ шӀн-хабзэхэм адиштӀу щайрэ къуае зыдӀлӀ хъалыжъорэ зытет адыгэ ланӀэхэр ахэм къапагъохышӀтых. ИшӀын мӀзэ зауӀлӀэр кӀоӀӀшхорэ зыпӀуагъэхъэгъэ, лӀӀпкӀ нӀшанэ зилӀ проект закӀом игъэцӀкӀэн мылӀкушхуи тырагъӀкӀодагъ.

— ИжъыкӀэ къыщегъэжъагъэу Шъачэ щыпсэурэ адыгэхэм якультурэ кӀымэфэ Джэгунхэм япрограммэ чӀыпӀӀшхо щуибы-тын фаеу краим илӀшхъэтетхэм алытагъ, — къышӀиуагъ Крас-нодар краим иапӀэрэ вице-гу-бернаторэу Хъатыу ДжамболӀт

шапсыгъэхэм яобщественнэ парламент хэтхэмрэ къоджэ-дӀсхэмрэ адырилӀэгъэ зӀлукӀэгъу горэм.— Олимпиадэм ихъаӀкӀэхэр егъашӀӀэми Шъачэ щыпсэурэ лӀӀпкӀым икультурэ кӀӀнхэм икӀоу ащагъэзгъозӀнхэ фае.

Урысые Федерацием и Пра-вительствэ ивице-премьерэу Дмитрий Козак лӀкӀыб къэра-лыгъохэм ащыпсэурэ адыгэхэм ащышхэм залокӀэм, адыгэхэм якультурэ кӀӀн кӀымэфэ Джэгун-хэм япрограммэ чӀыпӀӀшхо зӀ-рӀэщиубытышӀыр арылуагъ. Ащ къызӀэрэригъэблӀэгъагъэм тетӀу, лӀкӀыб къэралхэм ащыпсэурэ адыгэхэм ялӀыкӀлохэу Тыркуем, Сирием, Иорданием, Израиль, Европэм ихӀэгъэгъухэм ыкӀи США-м къарыкӀыгъэхэр Олим-пиадэм икызылӀухын тегъэпсы-хъэгъэ юфтхъабзэхэм ахӀлӀӀэ-шӀтых. НӀбгырэ 30 зыхъэхэрэ купым ятӀэжъ пӀашӀӀэхэм ята-рихъ чӀыгъужъ мӀфишӀ щигъӀкӀошт, Олимпийскэ паркыр, «Адыгэ Унэр» зэрагъӀӀӀэгъушӀтых, шап-сыгъэ къуаджӀэхэу ШӀӀӀкӀишхо-мрэ ХъаджыкӀорэ ащылӀӀштых.

НЫБЭ Анзор,

къ. Шъачэ.
СурӀтхэр авторым иех.

НыбджэгъушӀоу, Адыгэ къэралыгъо университетым ипрофессорэу, тарихъ шӀӀныгъэхэмкӀэ кандидатэу, Адыгэ Рес-публикэм культурэмкӀэ изаслуженнэ юфшӀлӀшхоу КӀыкӀ Хысэ Къарэ ыкъом идунай зерихъожыгъэр гухӀкӀышхо тшыхъоу игупсӀэхэм, илахъылхэм тафӀтхъаусыхэ. ИцӀыфыгъи, илофшӀагъэхэри, иорӀдхэри, иныбджэгъуныгъэ дахи бӀрэ шӀукӀэ тыгу илышӀтых.

ПӀӀӀныкъо ЧӀтиб, Мамый Руслъан, СтӀашъу Юр, Шъхъап-лъэкӀо КъэзӀб, ШъхъаплъэкӀо Гъучыпс, КъэзӀнэ Юсыф

2014-рэ ильэсыр культурэм и Ильэс. Адыгэ Республикэм ащ фэгъэхьыгъэу Иофэу щашлэщтым тыгъуасэ Правительствэр зычлэт Унэм шытегушылагъэх. ЗэхэщэкIо купым хэтхэм яепллыкIэхэр кыралотыкIыгъэх. Зэфэхьысыжьэу ашыщтым кыпкырыкIырэ Иофыгъохэр агъэцэкIэнхэу зэдаштагъ.

2014-рэ ИЛЬЭСЫР КУЛЬТУРЭМ И ИЛЬЭС

Унэшъо дэгъум сыда кыкIэлъыкIощтыр?

Адыгэ Республикэм и Пре-мьер-министрэ игуадзэу Наталья Широкова ипеублэ гушыгъэ ыуж Адыгеим культу-рэмкIэ иминистрэу Къулэ Мы-хамэт доклад кышыгъ. Ащ зэрэхигъэунэфыкIыгъэу, Урысы-ем и Президентэу Владимир Пу-тиным иунашъо кызырэхилэу, 2014-рэ ильэсыр культурэм и Ильэсэу шытышт. Культурэм мэханэу ратырэм зыкыгъэлэ-тыгъэным фэшI Урысыем шып-сэурэ лъапкхэм агъэлъэлэрэ шэн-хабзэхэр шылэныгъэм на-хышлюу шыпхырышыгъэнхэ фае.

Культурэмрэ искусствэмрэ ялофышлэхэм В. Путиныр Крем-лым зашылокIэм анахъэу ыналэ зытыридагъэр культурэм мылкоу пэуагъэхэрэр нахы-бэ ашын зэрэфаер ары. Зы-горэхэм кыялыжьырэ мылкур культурэм фэоутIупшыкIэ хэ-хьоныгъэхэр ышлэштхэп.

Шуагъэ кызымытырэ Иоф-шакIэу жы хуыгъэр сьдэуштэу кызырэнэклишты? Концертхэр, фестивальхэр, нэмыкI Иофхьаб-зэу зэхэщэхэрэм япчъагъэ на-

хыбэ зэрашышт закъом пыл-хэм бэкIэ уащыгугъы хуэхэ-тэп. Культурэм ифэшъошэ чы-плэ шылэныгъэм шыгъотыныр Иофыгъо шхьалэмэ ахалыгътэ.

Урысыем ишъольырхэм Иоф-хьабзэу ащызэхэщэхтхэм Мос-ква щатегушылагъэх. УФ-м куль-турэмкIэ иминистрэу В. Ме-динскэм анахъэу кыыхигъэ-шыгъэхэм ащыщых культурэм Иофышлэхэм яфэло-фашлэхэр нахышлюу гъэцэкIэгъэнхэр, Олимпиадэ джэгунхэу Шъачэ

щыкIощтхэм культурэм Иофы-шлэхэр зэрэхэлэжьэщтхэри пшъэрыл шхьалэмэ ащыщ.

М. Къулэм игупшысэхэр шы-лэныгъэм рипхыхэзэ, ансамб-лэхэу «Налмэсым», «Ислъа-мыем» яконцерт хэхыгъэхэм, нэмыкI купхэм ялофшIэн зэ-рагъэпсыщтым кытегушылагъ.

Композиторэу Нэхэе Аслъан кяхилхыи, Урысыем культу-рэмкIэ и Ильэс фэгъэхьыгъэу зэнэкьокъухэр Адыгеим шы-зэхэщэнхэу зэдаштагъ. Компо-

зиторхэм произведениехэр, усэхэр атхыщтых. Дэгъу хуышт театрэхэм апае пьесэхэри ат-хымэ. Зэнэкьокъум творчествэр «кыгъэлэжьыгъэи», цыфыр ыпэ-кIэ егъаплъэ, ИофшIагъэ уасэ кыфашлы.

Лъэпкъ музейм идиректорэу Джыгунэ Фатимэ кылуагъэми кыыхэпхынэу хэлъыр бэ. Му-зейхэм, культурэм инэмыкIырэ ИофшIаплэхэм Иофхьабзэу ащы-зэхэщэрэр макIэп, ау цыфэу яплъырэм, ахэлажьэрэм ип-чъагъэ уигъэрэзэнэу шытэп.

Зэхэхэм хэлажьэрэмэ ащыщхэр гүлэм хэтэу кыгушы-лагъэх. Рекламэр нахышлюу зэхэщэгъэн фаеу зылытагъэмэ адырагъэштагъ.

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ИофхэмкIэ, IэкIыб кыралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кыбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет итхьаматэу Шхьэ-лэхьо Аскэр иепллыкIэхэр тшIо-гъэшIэгъоныгъэх. Ащ зэрилпы-тагъэмкIэ, мэфэкл хэхыгъэхэм, хуыгъэ-шлэгъэ инхэм афэгъэ-хыгъэ концертхэр, пчыхъэзэ-хахъэхэр пэшIорыгъэшъэу зэ-рагъэхьазырхэрэм хэлшыкIэу

шуагъэ кыеты. Цыфхэм игъом Иоф адаплIэмэ, залышхохэр нэбгырэ макIэ ачлэсэу кон-цертхэр кIощтхэп.

Культурэм Иофышлэхэм яфэ-ло-фашлэхэр нахь дэгъоу гъэцэ-кIэгъэнхэм пае амалхэр шылэх. Артист цIэрылоу Зыхьэ Заур-бий, композиторэу Нэхэе Ас-лъан, зэпашлэрэ сурэтышIэу Бырсыр Абдулахь, гъэсэнэгъэ-мрэ шлэныгъэмрэкIэ министрэу Хуаажь Аминэт, нэмыкIхэри ащ кытегушылагъэх.

Адыгэ Республикэм иску-ствэхэмкIэ иколледж идирек-торэу Хъэпэе Замирэ, Лъэпкъ библиотекэм ипашэу Къыкь Бэллэ, нэмыкIхэм яIэнатIэхэм ялпытыгъэу ныбжьыкIэхэм язэ-хэщэн, культурэмрэ шылэны-гъэмрэ язэлхыныгъэхэм ягъэ-пытэн, фэшъхьафхэм яеплпы-кIэхэр кыралоллагъэх.

Культурэм и Ильэс Адыгэ Республикэм дэгъоу щыкIоным пае унэшъо дэгъухэр зэхэхэм щаштагъэх. Ахэр гъэцэкIагъэ хуынхэм фэшI кыгушылагъэмэ ялпытыгъэр бэ.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Сурэтхэр зэхэхэм кышы-тырахыгъэх.

Олимпиадэм фэгъэхьыгъагъ

Мыекъуапэ дэт я 5-рэ гимназием Олим-пиадэ джэгунхэу Шъачэ щыкIощтхэм афэ-гъэхьыгъэу мы мафэхэм Иофхьабзэ щызэ-хэщэгъ. Мыщ фэдэ хуыгъэ-шIагъэм зэрэхэ-лэжьэщтхэм кIэлэцIыкIухэр шыгушIуыгъэх. Иофхьабзэр шагу чыIэм шыреклокIыгъ нахь мышIэми, кIэлэеджакохэр фэчэфхэу а Иофыгъом ялахышIу халъхьагъ. Олимпиадэм ихьур-джанэхэр, тхьэлэ кьолэнхэр кызфагъэффе-дзэ, кыгъэлээгъоныр гъэшIэгъоны ашыгъ. Еджаплэм ипашэ игуадзэу Надеждэ Фе-дор ыпхъум кызырIуагъэмкIэ, Олимпиа-

дэм фэгъэхьыгъэу мыщ фэдэ Иофхьабзэ зэфэшъхьафхэр ыпэкли рагъэкIокIыгъэх. Еджа-плэм кыдыгъэкIырэ гъэзетым кIэлэеджа-кIохэми кIэлэегъаджэхэми ялофшIагъэхэм нэлуасэ уафешы.

Къагъэхьазырыгъэ кыгъэлээгъоныр заух нэужым кIэлэеджакохэр зэбгырымыкIыжхэу бэрэ зэхэтыгъэх. Иофхьабзэу зыхэлэжьа-гъэхэм кыгъэушыгъэ гупшысэхэр пцIэшхьо цыкIухэм афэдэу лупчъалчэхэзэ зэфалотэ-жыштыгъ...

КЪАТ Алий.

НАРКОМАНИЕМ ПЭУЦУЖЫГЪЭНЫР

Ильэсихым нэсэу атыралъхьашт

2013-рэ ильэсым ыкIэхэм адэжь «Иоф зышIэу» езыгъэжьыгъэхэ зэхъыгъэуситIоу Мыекъуапэ иурамэу Спортивнэм тет унэу фэтэрыбэу зэхэтыхэм шып-сэуштыгъэхэм Иоф хыкумым ылонэу щыт.

Наркотикхэр хэбзэнчъэу гъэфедэгъэнхэм пэуцужырэ кыулыкъум Иофышлэхэм зэра-гъэунэфыгъэмкIэ, фэтэрэу наркоманхэр зы-щызэрэуэгъоштыгъэхэм ыкIи Iэзэгъу уц зэ-фэшъхьафхэм наркотик ахэзышыкIышты-гъэхэм ибысым бзылфыгъэр бэмышIэу хьапсым кычIэкIыжыгъ. Ар зыдэпсэурэ хуылыфыгъэмрэ ежыррэ наркотик къазэ-раратырэр ары фэтэрыпкIэу кылахыштыгъэр ащ кыщызэрэуэгъошхэу, пщэрыхьаплэм «Иоф цызышIэщтыгъэхэм».

Мы чыплэм кыкIуалIэщтыгъэхэм яна-хыбэр кIэлэ ныбжьыкIэхэу ильэс 35-м нэс зыныбжьхэр арыгъэ. Ахэр зэкIэ нар-кодиспансерым иучет хэтыгъэх. 1985-рэ ильэсым кыхуыгъэ бзылфыгъэу зыныбжь имыкыгъэ кIэлэцIыкIуитIу зилэ Х-ри ахэм ягъусэщтыгъ.

Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс

Наркотикхэр хэбзэнчъэу гъэзекIэгъэнхэм пэуцужыгъэнымкIэ АР-м икыулыкъу ипресс-куп.

Мыли, оси кыагъэщтагъэп

Зигугъу кыэтшыштыр Те-уцожь районимкIэ Джэджэ-хьэблэ кыогъум кыос чы-лэгъуишIмэ ащыпсэухэрэм мафэ кыс пчэдыжьырэ хы-лыгъур кыафэзыщэрэ пэнэ-жыкыбэе кIэлэ хуупхъэу Джэндар Аркадий ары. Ильэ-сищ хуыгъэшъ мы кIалэм а зигугъу кыэтшыгъэ Иоф-шлэныр егъэцэкIэ, кьоджэ-дэсхэр лъэшэу егъэразэх, ежэхэу урамым тыригъэт-хэрэп, пчэдыжь кыс а зы уахътэм ехуылэу хыалыгъур чыплэ гъэнэфагъэм кы-гъэсы.

— Пэнэжыкыбэе гъомы-лэпхъэшI комбинатим, — кытфелуатэ ИофшIэнхэр зэрэзэхыщэрэр Джэндар Ар-кадий, — ихыалыгъугъэжэ цех ипашэхэм зээгъыныгъэ кыыздашыгъ сиунэе авто-машинэ псынIкIэу «пирожко-воз» зыфалорэмкIэ Иоф афэс-шлэнэу. Сызфагъэзагъэр джа зигугъу кыэтшыгъэ Джэджэ-хьэблэ кыогъум кыос чыла-гъохэм пчэдыжьырэ хыалыгъу афэсцэныр, ясцэныр ары.

— Нэфшъагъом сыкыэтэ-джы, машинэр сэуплэкIу, сэгъэкъабзэ, — ипсалъэ лъегъэкIуатэ кIалэм. — Хэт ышIэра, автомашинэр зэ-хэмынэнкIи мэхъуба? Арэу зыхуыкIэ, нэмыкI икIыгъо горэм сегупшысэн фае. Сыдэу щытми, а охътэ гъэнэфагъэм цыфэу кы-сажэхэрэр ошхым, осым, чыIэм хэсымыгъэтхэу хыалыгъур афэсэщэ. Ахэр шхэнхэ, ИофышIэ кIонхэ фае.

Джэндар Аркадий кызырэтфио-тагъэмкIэ, пчэдыжым сыхьатыр бгъум гъомылэпхъэшI комбинатим Iохъэ. Цехым Иофышлэхэу Тыгъужь Фатимэрэ Джэндар Заремэрэ бул-кэхэр, унэгъо хьаку хыалыгъум

фэдэ, батонхэр, гуубатэхэр, булкэ Iэшлэхэр, нэмыкIхэр кыэмланхэм адэлъхэу, техьохэр ялэхэу кы-рагъэуцохэшъ, гъогу техьэ.

Апэу Пэнэжыкыбэе тучанитIумэ гъомылапхъэхэр арыты. Ащ ыуж Нэшъукъуае, Джэджэхьаблэ, Тэ-уехьаблэ анэсы, зээгъыныгъэ кыадэзышыгъэхэм хыалыгъур афе-щэ. Джэджэхьаблэ километрищ фэдиз икIыхьагъ. Ащ ичыплэ зэ-фэшъхьафхэм цыфхэр кыащызэ-рэуэгъоихэшъ, хыалыгъу гъэжъэ-гъакIэр, хьаку хыалыжьохэр, гу-убатэхэр, нэмыкIхэр Аркадий ща-щэфых. Ар хэгъэкIыри, ныо сы-маджэу ерагъэу кIорэр мафэ горэм кыпIэгъокIыгъэу зельэгъум, рилуагъ: «УкыдэмыкI, гъогум утемыт, сэ кыпIыфIусэщт». Ащ щегъэжъагъэу ащ дэжь Iохъэшъ, хьэблэ ныо-хэри ягуапэу кыщызэрэуэгъо-ихэшъ, зыфаехэр ащэфых.

— Чылэм дэт тучанитIури, — ело Джэндарым, — кьоджэ гуп-чэм щызэготых. Нэжъ-лужьхэр мэшъхьахы ащ нэс кIонхэкIэ. Яна-хыбэр сымаджэх, ерагъэу макIох. ЧыIэ, ошх зэпыт, цIэнлъагъо, ос хьотыри ахэм кыахэжъагъыгъ. Еж-хэм сыкызыщышIт уахътэр ашлэшъ, кыдэкIых, сэри ащ ехуылэу сы-кыэсышъ, зыфаехэр ащэфыхэшъ, дэхьажыых.

Мыл ошхым гумэкIыгъоу кыт-фихыгъэр зыфэдэр зэкIэми ашIэ. Ащ кыкIэлъыкIуагъ ос хьотыр. Ос шъабэу щымытэу, жыбгъэ чыIэу кьепцэрэм крупэм фэдэу ар нэгум кыкIытIагъоу, уимыгъа-лэуи, уимыгъакоуи кыыхэкIыгъ. Ар гъогухэм ащызэтырихъэу, бгы-пэхэм уадэкIоен умылэкIэу мэфэ зытIушэ жыбгъэр кьепцагъ. Ау Джэндармэ якIэлэ бланэ мыл ошх зыщэлэ, ос хьотыр зызэрэхы хы-лыгъум икыэщэн зэпигъэуэгъэп, цыфхэр ыгъэрэзагъэх.

НЭХЭЕ Рэмзан.

Илээс щэкклэ узэ-клэлэбжымэ, Венгрием сурэтышлэ сыщылагъ. Европэм икьэралхэм кьарыкыгъэ сурэтышл хэшыпкыкыгъэхэр кьысэкклэлэгъагъэм ыцлагъэр «Хайдушаги», ар венгрэхэм зэхачэгъэгъэ сурэтышл колоние цлэрылуагъ. Зэлъашлэрэ венгрэ сурэтышлэу Мадарас Дюлэклэ заджэщтыгъэхэу ныбджэгъушл Болгарием кыщысфэхъуэгъэм ипхъэ-псыеклэ сыклонэу хъугъагъэ. Дюлэ Венгрием иятлонэрэ кьэлэшхоклэ алытэрэ Дебрецен щыпсэуцтыгъ ыкли ащ иуниверситет ипрофессорэу сурэтымклэ щыригъаджэщтыгъэх. Ишхъэгъусэу Моники, япшашы кьысфэчэфыгъэх. Япшашы урыс филологием феджагъэу, урыс-сыбээр пцлашхъоу кылутокъуцтыгъ. Синыбджэгъум Дебрецен дэт ипсэуплэхшо сыригъэблэгъагъ, шлоуи кьыспэгъоклыгъэх, гъэшлэгъоныби кьысагъэлэгъугъ. Апэу згъэшлэгъуагъэр иурам ыцлэрэ ар модьархэм зэрэнэсыгъэ шыклэмрэ. Ежъ венгрэхэр «модьарклэ» зэджэжых, адыгабзэкклэ кьызэрэплотыр «мэджэр». Латын хьарыфклэ синыбджэгъум иунэ тетхагъэм кьин сымылэгъоу сыкьеджагъ — «Джемэтэ утца гарум». Джемэтэй гуцылэр дэгъоу кьызэрэслуагъэр игуапэу Дюла кьыклилотыкыжыгъ: «Дебрецен, Джемэтэ утца гарум», кьиклыр кьысфызэблхъужыгъ Дебрецен, улица Джемэтэ, 3.

Сеупчы:

— Зэклэ дэгъу, синыбджэгъу лъап, ау «Джемэтэм» кьиклыр кьысалу.

Сыдэуштыу сельэлугъэми, кьысигъэшлэнэу хъугъап.

Сэри кьэбар зезгъэшлыгъ, кьыфэслотагъ тикъуаджэу Гьобэкъуае Джемэтэр зэрэцагъэ-федэрэ, джы кьызынэсыгъэми Джемэтэйклэ заджэхэрэ хьаблэ зэрэщылэр. Адыгэхэм яхабзэ тетхэу, псыхъом исэмэгубгъу готысхъэщтыгъэх. Апэрэу Пшыщэ лушъо лутысхьагъэхэр Джемэтэйхэр арых. Кьоджашъхы, кьоджакли лэшъынэхъабли, Тэтэрхьабли, Хьаджэм икьуаджи кьаготысхьагъэх, кьоджэшхо дахэу Гьобэкъуае джар икьэхъуклэу тижъыхэм кьалотэжыщтыгъ. Синыбджэгъу мэджэрэм кьырилопэн ымышлагъэми, шлогъэшлэгъоныгъ сикъэбар. Сызери-хьылагъэр гъэшлэгъонми, лобы зезгъэшынэу е сыклэупчлэнэу уахъти нэлуаси мэджарием щысилагъап, зэпымыоу сурэт тшыщтыгъ кьэрал дахэм ианых чыплэ дэгъухэм ташцэ. Мэджэрхэр цыф гъэшлэгъоних, дахэх, кьопцлэ нашхъох, орэдыр, кьэшъоныр яклас. Ащ нахъ мымаклэу санэм ешъох, «гайдукулэ» зэджэжых. Осмэнхэм якъэрал алыгъ зэху лъэхьаным гайдукхэр атебанэщтыгъэх, шьобжи арахыщтыгъ. Гайдукхэр шыухэу, лыбланэхэу, зэгорэм былым пашэхэр алыгыщтыгъэхэу абрэдж хъужыгъэхэу куп-купэу кьушъхэм хэтыгъэх. Кьалэу тыздэсыгъэм ыцлагъэр Гайдубессерменъ.

Хьаклэу кьэклуагъэхэри гайдук шхыным рагъэсагъэхэу мэджэрхэм ахьаклэх. Пчыхъэшхъашхэ кьэс пхъэцацэм кьол такъырхэр пыгъэнагъэх, ахэр

кьагъэлыкьухэшь, сэнэ шлагъом дешъох, мэуджых, мэтхъэжых. Бэрэ «кьысэспэлыхъуагъэх» шъхъае, сафегугъуагъэх, амылэкыжъ зэхъум синыбджэгъур кьысфалотыгъ. Дюла кьылорэм сыблэкыгъап, ыуж сыригъэуцуи зэнклабзэу сафичагъ.

Кавказ сызэрэщыщыр ашлэти «Кауказклэ» кьысаджэщтыгъэх нахъ, сцлэ кьафалотыгъап. Сызэрэадыгэр ашлэщтыгъап, сэри ясложтыгъап, нахъыбэрэм сыгрозинэу алытэщтыгъ. Сызэрахахъэу кавказ кьашъоклэ сыкьагъэшъонэу сырагъэзыгъ, «зыгъэлъатэм» пэчыжъэ сызэрэхъугъэр яслуагъ, зэ нахъыбэ сызэрэдэмыпклэешъуцтыри

шам нэс тытыригъэтыгъ. Чылэшхом зи адыгэ дэмысэу кьычлэкыгъ. «Надь Черкезым» «Кичь Черкез» километритлу-клэ пэчыжъэу кьычлэкыгъ, ащ «Мамый Черкез» кьиклыщтыгъэр, «Адыгэшхорэ» «Адыгэ цыклурэ» зэряджэщтыгъэхэр.

Сынэхэр сакыбклэ щылэхэу кьээзгъээжыгъ. Тыкызыхъа-жыгъэхэм Будапешт кьиклыгъэ сурэтышлышхэхэм шлухъафтынхэр кьаратыгъэхэгъэх, сурэтэу тшыгъэхэр а мафэм комисиим зэригъээфагъэх. Сэри нэбгыриплэу шлухъафтын зэрэтыгъэхэм сахэфагъ. Мэджэр сурэтышлышхоу Миклош Каплар ыцлэ агъэуцугъэгъэ шлухъафтынэр мэджэр

фыр. Зэрэархеологри, зэрэ-докторыри сигъэшлагъэх. Иныбджэгъу сурэтышл цлэрылоу Куруш Иштван кьырагъэблэгъагъэхэм адыгэ зэрахэтыр зы-релом, сыкьаригъэгъотыгъ. Археологым адыгэм икультура зэримыджагъор кьыхэщэу бэрэ кьыздэгъушылагъ, зынэмысыгъэ кьыгъэнагъап, сэри сшлэрэр згъэбыллыгъап. Теубытагъэрэ шыпкьагъэрэ зыхэлъ цыфым сыгуклэ сыфэхьалэлэу сэри сыпэгъоклыгъ.

Игуцылэн зызэпегъэу тезгъафи сеупчыгъ сурэтышл ябын сызэрэчеркесыр зызэхыхым нэмыплъ кьызыкысатыгъагъэм-клэ, адыгацлэ зилэ кьуаджэхэм силъэкъэгъу зэрадэсы-

кьэур арэп. Зэхэсхырэмрэ спъэгъурэмрэ згъэшлэгъонэу игъо симыфэзэ, тэлмэщэ бзылфыгъэу урысыбээр дэгъу дэдэу зышлэрэри кьэсыгъ. Ащ кьы-упклэпклэу археолог лыжым адыгэм фэгъэхьыгъэу ыгу илыр зэкклэ тапашхъэ кьы-рилъхьагъ, бэми саригъэгъу-пшысагъ. А чыплэм щысшлэгъагъ Югославием адыгэхэр зэ-рисхэр, лъэшэуи згъэшлэгъо-гъагъэ. Ащ изакъоп, бгъэшлэгъон зэклагъ нэлосэ дэгъу кьысфэ-хъугъэ мэджэрхэм кьысфало-тагъэхэр, уезыгъэгъупшысэн зэ-клагъ, чыгу члэгъым члэлъ шъэ-фыр кьычлэзытыкыкыгъ нафэ кьэзышырэм шъхъыхыгъэу кьысфилуатэщтыгъ Кавказым

Джемэтэй

агурызгъэлуагъ. Кьыралолэн хьатэ замыгъотым, кьэшъон лобым сызэрэпэчыжым кьы-щыуцугъэхэп, «Уильэкъ орэд кьытфалу, аущтэу уауж тиклы-щтэп, Кавказ иорэдхэр икьашъо нахъ дэихэпышъ» алозэ. Самыгъэрэхьаты зэхъум «Ады-фыр» кьафэслуагъ, лъэшэуи агу-рихыгъ. Париж кьиклыгъэ ятэ-рэ ыкьорэ магнитофном тырат-хагъ, кьызэрэсфэразэхэм ишы-хьатэу. Ащыц горэ кьысэ-упчыгъ:

— Сыдыбз кьызэрэплуагъэр?

— Черкесыбз, — есложыгъ.

Болгар шъузышхоу кьызго-сыр кьыдадзыягъэм фэдэу кьызыщылэтыгъ, кьыклигъэлъа-хы кьысэхъоныгъ, шлоуи кьэ-ужъунтхагъ, «черкез бзэджэ-рылф» кьысфыпигъэхъожыгъ.

Кьэхъугъэр кьызгурымилэозэ зэкклэ зэбгырыпшыжыгъ сиза-кьоу сыкьагъани. «Черкес» зэ-рэслуагъэр кьыбжыбжыгъ, сэ-ри спэ кьелэлэхэу сигъолыплэ секлужыгъ. «Сыд делагъ зэс-шлэжыгъэр?» — сыбзэгъу кьыс-фыхъыжыгъэмклэ сызгъыижи-силэфхэм ауж сыхъажыгъ.

Иозеф Лакатоклэ еджэхэу мэджэр клэлэшхо дэдэ горэ хьаклэщым спэчынатлэу исыгъ. Сурэтышл пэклэшхом быгъур угу кьыгъэкклэу шъэджашъэу зэхэлъыщтыгъ, быгъу сурэтхэр ышлынхэр икласэщтыгъ, сэри «быгъуклэ» сэджэщтыгъ, ежы-ри игуапэщтыгъ. Чэщыр тлум садэж кьыхьагъ Мэджэристан икартэ ылыгъэу, кьысегъэлэгъу «Надь Черкез» зытетхэгъэ чыплэр.

Сеупчы:

— Сыд мыш кьиклырэр?

— Великий Черкез, — кьы-селожы.

— Пэчыжъа кьалэу тыз-дэсым?

— Километрэ 40 зэрэхъурэр.

— Сыщ джыдэдэм, — ыуж-сиклырэп.

Нэф кьызэшъым сырищэ-жыагъ имашинэ псынклэклэ, ау ушъхъагъуишъэ ышлызэ ахъ-

сурэтышлитлурэ зы чехырэ, сэ сырапллэу, кьытфагъэшъошагъ. Мыцлышъу кьысфэзышлыщтыгъэ синыбджэгъухэри «Аллах есть, есть Аллах» алозэ кьыщысэ-шлужыгъэх. Ари ятлонэрэ шлу-хъафтынэу кьыссыхъугъ.

Бащэ тырамыгъашлэу Куруш Иштван зыцлэ лышхом ыкьо ежъ нахъ иныжъэу игъусэу яма-шинэ зэпэжыужъ сырагъэ-тысхы сырацэжъагъ. Тури сурэтышлых, лыжыыр цлэрылу. Мыгушылэхэу сацэ, сэри зи слорэп, уклэмэ унэсынба? Ты-нэсыгъ. Унэ тегъэпсыхъагъэу тлоу зэтетым сырацагъ. Лыжъ жэклэф-пэклэф шъхъац фыжъ горэ гушлосысэ кьытпэгъо-кыгъ. лалпкьорэгъэу тырицагъ, иурысыбзи дэхэклай. Бысым гушлубзым залышхо горэм тыригъэхьагъ. Дунаим тет сэ-шхо-кьамэр дэпкышшохэм зэ-фэдэклэ ягъэклугъагъ, азыфа-гу шыпкьэм пылэгъэ адыгэ кьэмэ пытэшлур пагэу кьыс-лпыхъэщтыгъ.

— Ахэта мыхэм адыгэ лашэ?

— кьысэупчы.

Гуцылэ есымылоу кьэмэ клэ-раклэр кьызыпсэхым, игуапэ хъугъэ, нахы кьызэкклэкыгъ.

— Уадыгэ шыпкьа? — кьысуплпыхъэзэ кьысэупчы.

— Ары. Сяни сяти адыгэх. Сыгъобэкъуай, — джэуап есэ-тыжы.

Гушлуагъэ лыжъ шъхъацы-

мыгъотагъэри кьыхэзгъэщыгъ. Адыгэхэр Тыркуем зэфэхэм, адыгэ шыудзэм хэтхэу Бэль-кьан кьэралхэр хьалэч зэ-рашлыгъэхэр, ахэм мэджэр кьэралри кьызэрамыухьагъэр сигушылэгъу кьысфилотагъэх. Адыгэ чылэхэр Тыркуем икьэ-рал гъунапкьэ кьэрэгъул пап-клэхэу зэригъэтысщтыгъэхэ-ри, осмэнхэр зэкклэложыкыи якъэрал зехъажьхэм адыгэхэ-ри зэрэзыдыращыжыгъэхэри, кьуаджэхэм ацлэ щэху кьы-зэрэмынагъэри гупклэу кьыс-фызэхифыгъэх.

Згъэшлэгъогъэ кьэбар кьы-сфилотагъ цыф гъэсэгъэшхом, адыгэхэмрэ мэджэрхэмрэ ижъ-ижыклэ зэхэхъэхэ закьоу шы-мытэу, лъэхъаныжым кьыхи-убытэрэ охътэ гъэнфагъэм зэ-гъунагъуэгъэхэу. Мэджэрхэр зэ-рэлъэкъэу зекло кьэжъэхэи, Кавказ кьызэпачи Черкестаным кьэсыгъэхэу, адыгэхэм кьахахъэхэи ахэсыгъэхэу, кьы-зэрихъагъэхэм фэдэу залэти ялэныкьо агъэзэжыгъэу кьы-гуригъэлуагъ. Кьылуагъэр гъэ-шлэгъонми, хьэтэ дэдэу сшлэш хъугъап. Ащ фэдэ кьэбар апэрэ зэрэзэхэсхыщтыгъэр. Хэт ышлэ-ра, «зыфэдэ мыхъурэ щылэп» тижъхэм зыфалуагъэр сэмэр-

имызакьоу, дунэе хьышъэм пэ-сэрэ адыгэхэм щаубытырэ чы-плэр. Адыгэ лъэпкыым шыц фило-тэжыныу игъо зэрифагъэм зэрэрыгушхорэр ыгукли ыпкы-кли кьыхэщыщтыгъ, чыфэшхо горэ фэгъужыгъэу кьыпшы-хъуцтыгъ. Хьэтэ дэдэу кьылорэр кьызэрэзгурымылорэр кьы-зешлэм, кьыупклэпкыпэу ыуб-лагъ.

Кьэбар шъэф зэрэмыхъурэр нафэ, «нычэлэ удэу быбырэ-ри ашлэ» зылогъэ лъэпкыыр хэукъуагъап. Ылэкклэ кьымы-гъанэу ишлэныгыи, иамали са-пашхъэ кьызылхъэрэ ллым цыхъэ фэмышыныр гунахыгъ. Гу зылысыгъэтагъэр мэклагъап. Лъэпкыжъхэм ацыпэ зэрэзэ-нэсыщтыгъэм имызакьоу, зэрэ-зэхэхэщтыгъэхэм, зэрэзэгъу-нэгъуштыгъэхэм, залэтымэ, ячлы-плэхэр зэрахъожыщтыгъэхэр, ежъхэм яфедэ хэлъэу е егъэ-зыгъэхэу чыпаклэхэм ашъхъэ зэрэнагъэсыжыщтыгъэр хьы-шъэм кьеушыхъатых.

Кьыклэпкылорэ мафэм Мос-ква сыкьэбыбыжыныу щы-тыти, кьысфалотагъэр тхыпклэ е картклэ кьаушыхъатыжыныу игъо имыфагъэхэми, кьыхэс-

хын икьун згыотыгъэ. Ныбджэ-гъушл кысфэхъугъэ мэджэр-хэр бэрэ кысфэтхэгъэх. Сэ-мэркьэур зищылэныгъэ хэлъ цыфхэм лъэшэу сагурылогъагъ. Илээс тешлагъэу археолог лы шагъом кысфилотагъэр тхыгъэу ыкIи сурэт шыгъэу кысфигъэ-хыгъ, узегъэгъушысэнэу зэ-хэлъ къэбарым сэри кыфэз-гъэзэжыгъ.

Гъобэкъуае ичыплэжъэу Пшыщэ лушъо апэу лутысхъа-гъэм Джэмэтэй зэрицлэр, Мадарас Дюлэ синибджэгъу сурэтыш цлэрылоу Мэджэр къэралым сезыгъэблэгъагъэу къалэу Дербетен дэсыгъэм иурам «Джэмэтэ» зэрэтэтхэ-гъагъэр, хы Шуцлэ лушъом «Джэмэтэ» ралоу чыплэ зэрэ-щылэр зэбгъэгъусэжхэмэ, узэ-гъушысэн ахэлъ. Джары илээс 30-м къэхъурэ къэбарыри кыс-фатхыгъэгъэ тхылыри сыгу кэ-зыгъэкIыжыгъэхэри. Сид шу-луа ащ зэпхыныгъэу азыфагу илээр? Зы гушылэкIэ къэлэ-гуау.

Тикъуаджэ мэджэркъокIэ яджэхэу унагъо дэс, мэджэ-рыр яунэгъуацI нахъ, алъэ-къуацIэп. Алъэкъуацлэр Стла-шъу. Стлашъухэр убых лъэп-кых. Хымэ къэралхэм Стла-шъухэри ПстIашъухэри ары-сых, зэрэгъэунэкъошых. Мэ-джэр Iоф ахэлъэу е къахэлъ-кIэу зэхасхыгъэп. Адыгэ Рес-публикэм ит къуаджэхэм адэс Стлашъухэми мэджэр Iоф ашлэ-рэп. Убыххэм ячIыплэжыгъэр хы Шуцлэ лушъор арэу зэрэ-щытыгъэр нафэ, итэкъухъагъэ зэхъухэм, зыбзэ клодыжыгъэ убыххэр фэхъаф адыгэ лъэпкыхэм ахэкIухъажыгъэх. Хэт ышлэра, хылушъом лусыгъэ лъэпкыхъхэр нахъ кIуапIэ ашыштыгъэхэнкIи мэхъу фэ-шъаф къэралхэм. Адыгэ жэ-рыло къэбархэми мэджэрыр къахэфэ мымакIэу, **мэджэр** гушылэу джы амыгъэфедэжы-рэри зы ныбжыкыоу адыгэ хышъэм кыкхэнагъ. Синибджэ-гъуми кысфатхыгъагъэм узегъ-гъэгъушысэ икьун хэлъ.

КызэрэсфатхыгъэмкIэ, мэ-джэрмэ якъэрал зэхэзыкъута-гъэр Тимур Ленч. Ар шъхас зымышлэрэ зэоклошхуагъ. Ыпэ кыфэрэр зэхикъутэзэ, зэры-кIуагъэр иуджэшъуштыгъ. Адыгэ-хэр ащ зэреджагъэхэр Тиму-лэдж лъаш, «Тимур Ленч» по-ми ары кыкIырэр. Ащ фэдэу зынэсырэр хьалэчы зышлы-щтыгъэм мэджэрхэри 1395-рэ илээсым зэхикъутагъэхэу ятхы-гъэ къекIы.

Бзэхэр бэу зышлэхэрэм, хы-шъэм икьоу шыгуаазэхэм Джэ-мэтэйр чыпIабэхэм зэрацIэм кыкIырэри, мэджэрхэм зэря-пхыгъэри нафэу кызэхафы-ным сицыхъэ телъэу, сэ сызэ-рихылагъэхэми яшлуагъэ кэ-клоным сышыгугъэу къэстхыгъ. Ауштэу хъумэ сигопэшт. Шъэ-фыр зэгорэм нафэ хъужьын фаешъ, а уахътэр нахъ кэз-гъэблагъэ сшIоигъу.

Адыгэ лъэпкыр жъыдэд, зыдэс чылэхэри джаш фэдэу жых. Ахэм зэу ащыш Джэ-мэтэу Пшыщэ лушъо лусэу Гъо-бэкъуае ичыплэжъ. Хы Шуцлэ лушъом лус Джэмэтэим илахъ хэлъа? Е Дебрецен къэлэшхом иурам зэрэ Джэмэтэим сыда зэрэпхыгъэр? Мэджэр лы гъэ-сэгъэшхом кысфитхыгъэ тхы-лыри гъусэ кыфэсэшлы.

КЪАТ Теуцожь.

Пхъэ IапI

Рассказ

— Иппыба зэ ащыгъум!
— ситатэ кысфэгумэкIы.

Унэ шъханыгъупчъэу сызлухъагъэр чэщым кызэ-ригъэщтыгъагъэр мыгуащэу тхыпхъэ-сыпхъ, нэщиз пIа-плэу фэхъугъэхэмкIэ сыгу-зэжъоу мэфакIэм сыхэплъэ. Сид шлагъуа ар! ГушIо Iэ-тыгъэ макъэр унэм шыз-гъэчъагъ. Тызэжэгъэ кIыма-фэр марыба джы кыйтфэ-сыгъ. Тыгъосэрэ мафэр шы-мылэгъахэу, чыгур кэмы-шлэжыныу ос фыжыбзэкIэ фэпагъэ, етIани ар куу нахъ, кэбзэ-лъабз нахъ. Тица-гуи, тиурами, зэрэтэмашъхы ос-пшысэм хэтых, сэри дунаир сидунай. Шхэным сид езгъэлон — силахъ зды-рыгъэ. ТIэкIу шлагъэу згъэ-хъазырыгъэ чынэмрэ чынэ кIэпщымрэ кэсэпхъуатэ-хэшъ, сыккыкIы. Жыы кэ-бзэу кысIууагъэм слупэ псынклэу зэуегъапкIэ, тIэ-кIурэ сыхэтымэ сесэжышът, ар Iофа! Тицагу зэлухыгъэ дах: метрэныкыо хъурэ осыр къашлэ о зылуитхъу-гъэри ситатэ, шызэкIэлъэ-кIагъ. Пчъэлупэм шуамбгъоу луихыгъ осыр, унэр, натIи, кIыби джаш фэдэ кэбзэу, ылапсэ мыуцIынынуу гъэ-кэбзэгъэ, ащ нэмыкIэу, къакыр, чэтэж, Iэщхэм якIу-рэ лъагъохэри пхыритхъу-гъэх. Ахэм афэджабгъоу, ос самэхэу зэтелъхэр уяплъын-кIэ зэрэгъэшлэгъонхэр, къу-шъхэжыным фэдэх. Сыгу кегушIукIы, джарэу сегъа-хъэ кIымафэр кызэрэсы-гъэм.

Сыгу кэаIы моу чылэ гъунэмкIэ уклоталомэ нэнэ-жъэу Даус иунэ дэжэ щыт луашъхэр. Хъарзынэба ащ удэкIоенышъ, зыщыпплъы-ханыр ыкIи утхэжъэу зы-кэбгъэцIэллэхыныр, осыр шъхэнтэ шъабэу! Сеужы-ры ащкIэ.

СыздэкIуагъэр — ос ду-най. Макъы-лъакъи кышы-мылу, зы лъэужи емыкIуалI, осыр пIонышъ, сыбгы кэс.

Зы цыфыпсы шымыхъый. Нэнэжэ закъор сыгу кэаIы, джырэ нэс кэмыушыгъэу! СикIуи, сичы джы зэхэт. ЛIы сыхъугъэу зысшIоин. Сыпхырэбы, сыкхэкIыжы, ау сыгуIэзэ унэм секIу. Цагупчъэ закъор кыкхэ-щыжырэп. Пхъэ кэзгъыр-хъанцэр ащ ызыбгъу. Кэс-пхъотагъэу цагур сэтхъу, сятэжэ фэдэу зысэгъэпсы. Унэм сыхъэмэ, щылъ нэ-нэжыр, тегъэуагъэр Iатэ хъун. Хъакур арымэ, дыкы-псыкы, зы пхъэ закъуи лу-сымIлагу. «Нэнэжэ хъуп-хэм пхъэ имылуи, цыфы горэм и ар ымышIэуи?!» — Сыгу цыкIу мэкIэтэ-лъа-тэ, ау зызгъэинэу, пIэм хэлъ нанэм седэхашлэ. Нэ-курб фэбэхэр кысIоплъэх. «СыккэкIожышът сэ джы-дэдэм!» — мэкъэ пытэ сы-кэжъу. Цыф ымышIэу сэ-зечъэ, нэнэжыым сыфэ-гулэ.

* * *

Силажэшхо къакырым кысэлъэшъу, ситатэ дэ-кIыгъ, кэпIагъорэп, синанэ кэаIошът шхэгъур зэришI хабзэу етIупшыгъэу егъэ-хъазырын фае: щэр егъап-щтэ, къуаер рехы, мэтIысы, лыр еупкIатэ, щыуанышхом регъэкIу, пIэстэ лъэпсыр кэгажъо — бэба зыпы-лыр.

Сэрымэ, тигъунэгъу Мы-хъамэтышхом илуагъэу, кIэ-лэ такырышхо сыхъугъэ-ба! ГукIодыгъо щылэп, ма-ры псынклэу фэсщэшт пхъэ! — зысэгъэллы цыф ымы-шIэу.

КIымэфапхъэу зэтелъым сыхэлэ, нэнэжэ Даус иунэжэ цыкIу псынклэу кэфэбэ-жыныу гукIэ сыфэлалозэ, етIупшыгъэу пхъэ Iатэ кы-сэшыхъэ силажэ ыбжэхэм кэадифэу, пхъэжыы цы-кIухэри кытесэтакъо. Сы-кэсы Iошъхэкъогъу унэ закъом. Нэнэжэри, Тхъэм зэриложыныу, кээтэджыгъ, фуфэйкэ Iужъуи, шыухъэ-шали тхъамыкIэр ерагъэу къахэщыжэ къодый. Сэ сы-чъэкIай, сызгъэгъушлорэри о къашлэ, ау дунаир сидунай.

Iажэр пчъэлу шыпкыэм лу-сэгъэладэ, пхъэр фисэхъэ нэнэжыым. Ау губзыгъэр мэгумэкIы — «зыгорэкIэ мыр амышIэу кэпIагъэмэ?», — «ашлэ, ашлэ» зэсэлэкIы.

Нэрэ-Iэрэм хъаку Iупэм пхъэ IапIышхор Iуиз сшIы-гъэ. Есэжыгъэ Iэ стхъа-гъэхэмкIэ гъэшIэн имыкы-имынем къауфэгъэ тхыр кээгъэщыгъэу, Даус ихъа-кужыы джы мэшIошхо ре-шыхъэ, апэрэ кIымэфэ мэ-шIо тэпхэр бэ темышIэу кышыблагъэх. Слээгъузэ, нэнэжыым ынэгъу нахъ зэ-хэхыгъэ кээхъузэ, кызэхэ-кIыжыгъэ, хъакум чугуным-рэ щыуанымрэ тыригъэу-цуагъэх: щыуаным карто-фышъхъэ упсыгъэхэр ри-гъэкIугъэх, адрэм — на-трыфмыгу гъэушкыогъэр (мо Iушым хъазырэу илэн-ба) унэр зэрифэбыкIынуу тыригъэуцуагъэх. Силоф сы-ухыгъэу слытэу сыкыкIы-жыныу сежъагъ, ау кыс-фидагъэп. «СикIымэфэ хъаку нэкI оры мыхъугъэмэ згъэ-плыштыгъэп, сшъау, Тхъэм насыпышIо уешI! Цыфы фэ-дэр джары!» — ылуагъ. Сы-мышхэу сыкымыкIыжы-нуу кысэлъэлугъ. Мощ фэ-дэу дахэу кыздэгъушIэу, кысфэрэзэ нэнэжыр кIэзгъэгъожына, сыщысыгъ. Ихъаку цыф Iэпэласэ зэрэ-телэгъэр мыгуащэу дэгъу-гъэ, псынклэу пIыштыгъэ. Пхъэ зэишIыхъагъум унэ лъэгъу щизыр кыыригъэфэ-быкIыгъ, хъаку Iупэми джы-ри пхъэ хушъэ шылбыгъ.

— Джары, си Тхъэ лъапI, «шIур кыздикIышътыр кэпI-шэштэп!» зыкIалорэр, — кар-тоф стырыбзэ жъуагъэхэр Iанэм кытыригъэгъуцозэ, Даус ины горэм фэдэу джы сэ кыздэгъушIэщтыгъ, — мо сабий цыкIуым ныбжы сыхищыжышътми сшIэны-гъэп, — ыгъэшлагъоштыгъ.

Тадэжэ сыкызэкIожыым мэфэныкыор кIогъахэгъэ, ау хъугъэм псынклэу бзыоу, та-машъхы, чыли кыбыбы-хъагъ. Ыужырэ мафэм нэ-нэжыым иунэ цыкIу цыф-кIоплагъ: зэрэчылэу нахы-жыым ыпашъхъэ зыщаухы-ижырым фэдэу ащ шызэ-блэкIыгъ. Зым — пхъэ, адрэм — псы, ящэнэрэм — щэ, хъаджыгъэ, дагъэр, чэтIус, былымIусыр (ихъыз-мэтжыы пэе) рагъэкIугъ, егъашIэми адыгэхэм зэфэгъ-мэкIыжыын-зэдэлэжыныр ахэлъба, шлу пшIэным класэ ила?!

Ау пстэуми акIылугъэр, Мафэкъом ыкъом ыкъо цы-кIу Джамбулэт Iушы дэдэм, ятэжэ зэрэгъушъэм, ипхъэ IапI нэнэжыым зэрэфэбэ-гуагъэр, дэрмэнышхор кы-зэрэфыпыкIыгъэр ары. Ала-хъым кIэлэшхо, бэгъашлэ, рызыккышIо, насыпышIо ышIынкIэ зэхэзыхыгъэ пэпчэ сабийм фэлъэлуагъ. Нэнэжэ-ри, ини цыкIуи кызэрэфэ-гумэкIыгъэм кызэригъэшIэ-жыгъэу, кIымафэм дахэу техагъ ыкIи рихыгъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Ар зыпшэ ифагъэр Краснодар псыубытыплэр ашы зэхъум къагъэкощыгъэ къуаджэу Шэбэнэ-хьаблэ (Теуцожь район) икълэ плугъэу, непэ Адыгэкълэ хэхьэрэ къутырэу Псэкъупсэ щыпсэурэ Тхьагъэпсэу Хьаджмос ары. Унэе унэгъо хъызмэтшлэплэ ащ зехищагъэу юф зишлэрэр бэшлагъэ, былым плашэхэр ехъух, гъэхъэгъэшлэхэр ешых, ищытху аригъало-зэ мэлажэ.

sochi.ru
2014

Лы тоннипш ОЛИМПИАДЭМ фигъэхъазырыгъ

Къэсэлэжы 2010-рэ илэс-сым джырэ фэдэ уахтэм ыдэж тыкълугъэу къысилогъагъэр: «Олимпиадэр 2014-рэ илэс-сым имэзэе мазэ тиадэгъ чыгужъ, Шъачэ, щылэнэу зэрэхъугъэм сырэгъушхо. Ащ икы-зэлухыгъом ехъулэу, хьаклэхэм арагъэшхынэу, лы тоннипш згъэхъазырышт».

Бэмышлэу Хьаджмосэ ыдэж тыклогъагъ. Ошъопшэ шлуцлэхэм дунаир къагъэмэзэхъагъэу лэя-

шклэхъужыгъэх. Ахэр дэгъоу згъашхэхи, шхъэ пэпчэ килограмм 300 ионтэгъуагъэу сшагъэх. — Еплъэлъ ар зэрэхъурэм — лы тонниблырэ ныкьорэ лузгъэклыгъ, — тэ игъо тимыфэзэ, ежъ хьисапыр дэгъоу ешлэш, псынклэу къыредзэ. — Юф зысшлэрэ илэ-сигъум лэу къэсхъыжыгъэр тонн 60-м шлокы.

Корр.: Ащ фэдиыр хэтэ зэптыгъэр е зэпцагъэр?

зыр къарыкышт. Адыритфыри ахэм яинагъэклэ аклэмыхъапэхэрэми, дэгъух, зэтегъэпсыхъагъэх. Арыш, сиуагъэ згъэцэклэжыгъах. Джы къэнэжыгъэр республикэм мэкъу-мэщымклэ и Министерствэ ипащэхэм макъэ язгъэлуныш, юфыгъохэр зэшлуахыжынынэу ары.

Корр.: Къызэрэплуа-гъэмклэ, чэмхэри плы-гъых, щэм икъэхъыжы-ни, илугъэкыни уазы-пылыр илэс пчъагъэ хъугъэ. Сыд фэдэ юф-шлагъэха уилэхэу къытэ-плешуцтхэр?

Т.Хь.: Совет хабзэм илэс-хъани совхозым юф шысшлэ-зэ былымшхъэ 12 слыгы-щтыгъ. Чэмхэр 8 хъуштыгъэх. Щэ тоннитф къэралыгъом есшэ-гъагъ. Ащ фэшл КПСС-м и Теу-

цожь райком иапэрэ секретарэу Юрий Тарасовым апэрэ «Жигулиеу» районым къыхагъэр къысаригъэтыгъагъ. Нэужым, колхозхэр щымылэ-жыкхэ зэхъум, къызэрэслогъа-хэу, 2005-рэ илэс-сым къыщы-ублагъэу унэгъо хъызмэтшлэплэм сырипаш. Шклэхъужхэм ямы-закъоу, чэмхэри слыгыых. Щэр бэу къэзымытырэ чэм хъау-лыеу силэхъогъу хэзгъэтырп, щэ литрэ 25-м нахь маклэ чэщ-зымафэм къэзытырэр зэблэсэ-хъу. Арыш, чэм пэпчэ илэс-сым къыклэтхырэр анахь маклэми килограмм 3000 — 3500-рэ. Чэм 18 — 20-м къыщымыклэу ренэу сэлэгыш, илэсми щэ тонн 60-м ехъу тиунагъоклэ къэтэхъыжы.

Чэмхэр зыщыхэрэр сишхъэ-

«Олимпиадэр 2014-рэ илэс-сым имэзэе мазэ ти-адыгэ чыгужъ, Шъачэ, щылэнэу зэрэхъугъэм сырэгъушхо. Ащ икы-зэлухыгъом ехъулэу, хьаклэхэм арагъэшхынэу лы тоннипш згъэхъазырышт».

гъусэу Мэлайчэт. Ар Адыгэ-кълэ иапэрэ гурыт еджаплэ ишхалэ ипщэрыхъаклэ. Илэс пчъагъэ хъугъэу ищытху ари-галозэ шэлажэ.

— Нэфшъагъом тыкътэ-джыш, — икътотэнхэм къах-гъахъо Хьаджмосэ, — Мэлай-чэт чэмхэр ещыхэш, юфышлэ макло, сэ былымхэр сэгъашхэ, къакъырхэр сэгъэкъабзэх, тхьа-чэтхэм, чэтхэм яфэлэ-фашлэхэр сэгъэцаклэх, лэхъогъур хъуплэм

дэсэфы. Щэ фаехэу къакло-хэрэм ятэщэ, къанэрэр къуае-рехы, Адыгэкълэ зэклэ щэ-щэфы. Адыгэ къуаеи Ма-фэу Мыекъуапэ щылагъэм си-шхъэгъуси хэлэжыагъ. Игъу-сагъэх, илэпылэгъуэх типшъа-шэхэу Марини, Мири, Зари, Рими. Хагъэунафыкылырэ чыпли къыфагъэшшоагъ, Адыгэ Рес-публикэм мэкъу-мэщымклэ ими-нистрэ игуадзэу Хьапэклэ Ас-лэан къыфэгъушлэзэ сомэ ми-нипш къыритыгъ.

Мы лэухъаным Тхьагъэпсэу зэшхъэгъусэхэм чэм 18 алыгъ. Джырэ уахтэм ащырэр хы ны-лэп. Гъатхэр къэсымэ, гъэщыри бэу, чэщ-зымафэм щэ кило-грамм 400 фэдиз къахыжыгъу хъушт. Мы лэухъанми дэгъоу агъашхэ, жомыр, мэкъур, чэбэ-чыр, макухэр, комбикормыр зэхэгъэклухагъэхэу, гъэхъазы-рыгъэхэу ареты.

— Непэ ехъулэу шклэ цы-кълх тилэхэр, — ело Хьадж-мосэ. — Бэрэ пэмылэу ахэм япчъагъэ 18 хъушт. Джыри къальфыгъаклэхэу шклэ цы-кълх зыхыл горэ унагъохэм ащысщэфышт. Сибылым лэ-хъогъу шхъэ 50 хэтынэу сшлышт.

Джы мы Хьаджмосэу мыщ фэдиз зыфызэшлокырэм щы-лэныгъэ гъогоу къыкълугъэр, ыныбжъ зышлогъэшлэгъоньн къахэклынэу тэгугъэ. Ар Шэбэ-нэхъаблэ къыщыхъугъ, илэс 65-м ит. Пэнэжыкълуае дэтыгъэ МТС-м тракторист сэнэхъатыр щызэригъэгъоти, Едэпсыкьо

«Сиуагъэ згъэцэклэжыгъахэ. Джы къэнэжыгъэр республикэм мэкъу-мэщымклэ и Министерствэ ипащэхэм макъэ язгъэлуныш, юфыгъохэр зэшлуа-хыжынынэу ары».

гъэ, къещхыштыгъэ. Арэу щыт-ми, тынэсыгъахэти, тимурад къыздэдгъэхъунэу тыфэягъ. Игъунэгъоу Дыхъу Ахьмэд къы-зидэклым, тызыфаер етлуагъ. «Ащ ошхы, уае, чыилэ, фабэ илэп. Нэфшъагъом былымхэр дефых, мэфэ реным къегъэ-хъух, мэзахэу къыдегъэзыхъа-жых, исеп. Ишхъэгъусэу Майи юфышлэ щыл, пщэрэхъаклоу еджаплэм лут».

Арэу щытми, тызлэхъурэр телефоныр къызыфэдгъэфедэ-зэ къэдгъотыгъ. Дгъэшлэгъуагъэр апэ тызэрилэгъоу къылуагъэр ары «Лы тоннипшлэу зыфэслогъагъэр хъазыр, Шъачэ язгъэ-щэшт, сиуагъэ згъэцэклэжыгъэх. Ори дэгъоу укъэклагъ».

— Унэе унэгъо хъызмэтшлэ-плэр зызэхэсцагъэр 2005-рэ илэс-сыр ары, — къытфелуатэ Хьаджмосэ. — А лэухъаным сомэ миллион банкым къы-лысхи чэмхэр, шклэхэр сщэфы-гъагъэх. Илэсигъу хъугъэш мы юфым сызыпылыр къы-хэклыгъэп зы илэс гори былы-мышхъэ 40-м ехъоу е 50-м нэсэу сымылэгъу. Ар сэ си-щылэныгъэ щыц хъугъэ. Ахэм сапымылэу сыщылэшъуцтэп.

Апэрэ илэсэу юфшлэныр зесэгъажьэм былымшхъэ 50 слыгыгъ. Ахэм ащыщэу 25-р

Т.Хь.: Ар дэгъуэба лыр е щэр зэптын, зэпцэн щылэу, хабзэм ыштэу, ащ ычылпэ нэужым комбикорм е ахъщэ лэ-пылэгъу горэ (субсидие) къы-фызэклыгъэкложэу щытыгъэмэ. Сэ мэкъу-мэщымклэ респу-бликэм иминистрагъэр зыклэтхэгъэ тхыл сил, ащ ишлуагъэклэ лэу, щэу къэсхъыжырэр зэрэсфэ-лэклэу лузгъэклын сыфит. Непэ республикэм мэкъу-мэщымклэ иминистрэу Юрий Петровми, ащ игуадзэу Хьапэклэ Аслэ-ни сашлэ, сафэраз, къысфэдэ-гъух, алэкыштымкли къызде-лэх. Банкым иахъщэу стелы-гъэри спщыныжыгъахэ, ащ члэсхэри къысфэдэгъух, сыфа-емэ джыри къысатышт, ау сыщыклэрэп.

Корр.: Ар дэгъу. Адэ джы мы илэсэу тызхэ-хъагъэм уилофхэр сыдэу щытхэ? Олимпиадэр къэсыгъах. Ащ фэгъэ-хыгъэ лы тоннипшлэу зыфэплогъагъэр хъазы-ра, ар сыдэушэу Шъачэ ябгъэщэшта?

Т.Хь.: Мы лэухъаным бы-лымшхъэ 48-рэ сил. лэхъогъум щыщэу 18-р чэмых. Адрэхэр шклэхъужых. 25-мэ джыдэдэм а лы килограмм 300 зыры-

колхозым 1968-рэ илэс-сым механизаторэу юф щылэнэу ригъэжыгъагъ. 1973-рэ илэ-сым къутырэу Псэкъупсэ къэ-кложыгъэу щэпсэу. Апэрэ илэс-сым Пчыхъалыкьо со-вхозым итрактористыгъ, етла-нэ илэс 20-рэ мэлэхъуагъэ. 2005-рэ илэс-сым унэе хъыз-мэтшлэплэ зехищагъэу ышхъэ фэлажэ.

Июфшлагъэ ифэшшошэ уасэ къыфашызэ, ищытху аригъа-лозэ къырыкълугъ. Юфшлэным иветеран, медалэу «За до-блестный труд» зыфилорэр къы-фагъэшшоагъ. 2010-рэ илэ-сым Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымклэ иминистрэу Юрий Петровыр зыклэтхэжыгъэ Щытху тхылыр къыратыгъ. 2013-рэ илэс-сым УФ-м мэкъу-мэщымклэ иминистрэ игуадзэу П.В. Семеновыр зыклэтхэжы-гъэ Щытху тхылэу «За мно-голетний и добросовестный труд в системе агропромышленного комплекса» зыфилорэр къыфа-гъэшшоагъ.

НЭХЭЕ Рэмзан.

Сурэтхэм арытхэр: **Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Тхьакълушынэ Аслэан гъэре-кло Адыгэкълэ къэклагъэу еджаплэм ишхалэ ипщэры-хъаклоу Тхьагъэпсэу Мэлай-чэт гушылэгъу фэхъугъагъ; Урысые Федерацием мэкъу-мэщымклэ и Министерствэ Щытху тхылэу унэе хъыз-мэтшлэплэм ипащэу Тхьагъэ-псэу Хьаджмосэ къыфигъэ-шшоагъэр Адыгэкълэ иад-министрацие ипащэу Хьатэ-гъу Налбий къыретыжы.**

(Къызыкълъыкlorэр
мэзаем и 4-м

къыдэкъыгъэ номерым ит).

Зэхэугуфыкыгъэ шыпкъэу, лофым хэшлыкышхо зэрэфыри-лэр къыгъэлабгозэ, авторым къызэхифырэ произведениехэм къащымыуцоу, ежъ ыгу изытет-рэ дунаир зэрэзехишлэрэ шы-клэмрэ яфэмэ-бжыымэ къызы-техъэрэ философскэ гупшысэ-хэр къытфырелотыкых, ахэр тхылъ шъхьафэу къыдэбгъэ-кыныр яфэшъуашауагъалоу. Ащ фэдэ гупшысэ кылотыкыгъэмэ ащыцэу гузэхэшлэ лъэш зы-хэлъ зы пычыгъо шысэкъэ къэ-дгъэлъэгъон: «Природэм изз-дегъэштэ-зэфэшлуныгъэ ин дэд ыкы ащ иззэпхыныгъэ-зэкълужь зыгорэкъэ изы чыплэ горэм зэпычыплэ фэхъугъэмэ, ежъ-ежырэу природэм ар

табэ ымыкьудыеу, мыпытэ хьа-тэу, цыхъэшлэгъуджэу. Джаш къыхэкълэу ащи гумэкълэу тыгу илпыр къегъэлабго, чэщ мычъ-ем икыныгъо къытфызэлъуихын, зэшлопхын умылгъэкышхт лофы-гъохэм язэшлохыплэ мыпсынклэ къызэрэдгъотыгъым къыддегуп-шысэн фае — зэкълэ ахэр тыгоу къэзыухъумэн зимылэм икьэ-ухъумаглохэу шытых. Фэшъ-хьаф шыкълэу метафорэр гъэ-федагъэ хъумэ, сьд фэдизэу имэхъанэ куоу, игъэпсыклэки зэкълужьэу щэрэт фаеми, ащ игупшысэ зыфэдэри, ежъ зы-фыщылэри сатырэм къышитхы-хъан ылъэкышхтэп. Поэзиер пштэмэ, гущылэм пае, унэ гу-пэр дахэу зэгъафагъэу, ау ащ шыпсэхуэрэр зыщыщхэри (анахъ мэхъанэ зилэр зыклатхэхэрэри) амышлэу гъэпсыгъэу къыхэкълэ. Унэр зэрэгъэпсыгъэм дэгъугъэу

нэго Нурыет игерой бзылфыгъэ ищыклагъэр, шылэныгъэм къы-щыдэхъунэу зыкълэхъопсырэр — ащ фэдизэу бэп, ау зэрэду-наеуи лэрылхъэ фэхъуным фай — ежъ ифедэ хэлъэу къызы-фигъэлорышлэным паеп — цыф пстэуми яфедэ хэлъэу афигъэ-лорышлэным пае нахъ.

Сьдэу макла сищыклагъэр —

Сшъхьащэрэти ошъо къар-гъор.

Сьдэу макла сигушлуа-гъор —

Нэф къерэкли псаоу уна-гъор.

Сьдэу макла сигопэщтыр —
Нэплъэгъу зафэр сфэрэ-нэфи.

Сьдэу макла сшлоигъо-щтыр —

Рэхъатыгъор серэмафи

щыгъэн фае усэу «Уилъэпкъ ихабзэхэр гъэлаплэх» зыфи-лорэр. Шъхъэу авторым ащ фишлыгъэми къыбгурегаало гъэ-сэпэтхыдэм фэдэу ар зэрэ-гъэпсыгъэр, ауми, усэр пшъхьа-пэу зэрэщытым уемыуцолэн плъэкышхтэп. Зыкълэпшъхьапэр героим анахъ ыгъэлаплэу ыгу илъ шыпкъэр пшлош ыгъэхъоу къызэрэрилотыкырэр ары. По-этессэм ымакъэ зыгорэм уна-шъо фишлырэр, ажэхыхъэрэр, — ялъэу ар, яушъыи блэкыгъэ уахътэм адыгэхэм ахэлъыгъэ шэн-зеклоклэ шлагъохэу лъэп-къым ежъ къыгъэшлагъэм ыухэ-сыгъэхэр агу къагъэкыжынхэу: «Сыгу къэкълъыжы сянэжъ,— къелуатэ поэтессэм,— ежъ къыгъэшлагъэм ар чыпыч телэ-багъэп, ауми, ар тхъамыкла-гъэу сфэллошхтэп, илани ре-

лушыхэу, анахъэу непэ уасэ зилэхэр:

Сэ сьлэу тиныбжыкълэмэ
Жышъхъэр ренэу ялъэ-плэнэу,

Ныр псэ закъом фагъэ-дэнэу,

Тыр ягъашлэ щалытэнэу
(Гугъэплэ нэфхэр, н. 143).

Ныбжыкълэхэм нахъ пытэу агу раубытэным, ящылэкълэ-псэукълэ рыгъозэнхэм паеу къычлэкын — поэтессэм а зы гупшысэ-гухэлъыр пчъагъэрэ къыкълэлотыкыжы: адыгагъэм анахъышлоу хэлъыр зыхамыгъэ-зынэу яджэ. Ар ахэмылтыжы хъуным кыкырэр плъапсэ клэу-упкыжыныр, къэкъллошхт уахъ-тэ уимылэу укъэнэныр ары:

Бэщыр гусэ зыфэхъугъэр
Жьогъо бгъэгоу къытфэ-лъагъо.

Епэсыгъэш ащ бгъэшло-ныр

Дэхи ет уигуапэу лъагъо.
Зыкълэныр къехъыльэкълэ,

Зыфэныкъор къымыло-шъумэ,

Лъфыгъэ папклэу дэлэпыл,
Ыгу хэкълэнэу зи емыл (ар-дэдэм, н. 143).

Нэрымылгъэу къыпшлошы-ми, поэтессэм дунаеу ыгъэп-сыгъэм щызэпэщэчыгъэхэу, щызэкълужьхэу ыпсэ, иеплъыклэ, игупшысэ ыкли ишэн-зекълэу хэолъагъох. Аужыпкъэм мары ар къызэряджэрэр:

Тинахъыжхэр тэ дгъэлаплэу
Гъашлэр кълыхъэ афэтшын
(ардэдэм).

Гъэсэпэтхыдэ усэхэр нахы-бэрэмклэ зэрэгъэпсыгъэхэр зэщыгъохэу, шьончъэхэу, илъэ-шъухагъэхэу ары ыкли джаш пае тхылъеджэм ар хъатэу ыгу тефэрэр. Хъунэго Нурыет игъэ-сэпэтхыдэхэм ялирикэ ащ фэ-дэп зэрэгъэпсыгъэр, авторым анахъэу ыналэ зытыригъэты-рэр фэшъхьаф шыпкъ — тхъэ-лъэу макъэкълэ гъэлышыгъэ гупшысэм тхылъеджэр еумэхъы, щысэтэхыплэ зэфыщытыклэхэм ямэщыт члэхъагъэу ащ къы-щэху. А мэщытым ыклоц къы-зэпэнэфыжъэу къырегъажъэ, сыда плэмэ, бэдэдэ шлагъэу зидунае зыхъожыгъэ тижъы-хэм, бэшлагъэу ллэгъэ тятэ-хэмрэ тнэхэмрэ, джаш фэ-дэу джы щылэхэу, ау жъы дэдэ хъугъэхэм апсэхэр ащ къы-щызэрэуагъоигъэх. Ащ къыклэ-лъэкло поэтессэм иосыет — яакъылышлагъэм иналмэс-нал-кьутэхэр рэхъатэу ыкли къыт-фэразэхэу къытатыжынхэм, ахэм анапэ ифэшъуашэу тэри джаш фэдэу тилъэпкъ хэлъ нэшэнэ шлагъохэр къытклэлы-клогхэрэм яттыжынхэ тлъэкълы-ным пае тишэн-зекълэуагъэр тэжъугъэгъэпсых. Джаш къы-хэкълэу ары поэтессэм ымакъэ гукъаом зыкыфызырэр, ады-гэхэу зижъыхэр ячыгужъ къаб-гыни, хымэ хэгъэгухэм шъхъэ-егъэзыплэкълэ кощыгъэхэм афэ-гъэхыгъэу къэпсалъэ зыхъукълэ: тхъамыклагъор ахэм ячлыгу дахэ икыжынхэ фаеу зэрэ-хъугъэм изакъоп, тхъамыкла-гъом итхъамыклэгъожыр, ты-дэрэ члыгу щэпсэхуэхми, ахэр унэнчъэхэу къызэрэнагъэхэр ары — хымэ ланэ упэсэу сьд фэдэу къына хымэ гъомылэр ебгъэхыныр? («Тилъэпкъ тэ тыгу къэкълъыжы»), «янэ ибыдзыщэ клэрачыгъэ сабыир пщыллы пап-клэ мэхъу» («Псэм псэ фаты»). (Джыри къыкълэуагъоигъоигъо).

Адыгэ поэзием инепэрэ лъапсэхэр

ЩЭШІЭ
Казбек

«егъэкълъыжы». Ищыклагъэ зыщыхъурэм ыгъэфедэнэу ащ анахъ ишъэфыплэхэм ащигъэ-быллыгъэ кълуагъэхэр шъхъа-фит ышлынхэшь, а зэкълужь-зэдегъэштэныгъэр зэщигъэ-къонэу езыкушъун зыльэкълы-щтыр цыфым иакълэ ары нылэп». Мэхъанэр лупклэу кы-лотыкыгъэба? Зэкълэ ахэр ав-торым къызыщырилотыкыгъэхэр Бэрэтэрэ Хъамидэ итворчествэ къытегушылэ зэхъур ары.

Джаш фэдэ философскэ зэфэхьысыжъ шыкълэкълэ авторыр хэпллэ джырэ тилъэхъан тхэ-хэрэ е тхэщтыгъэхэ поэтхэу ыкли писательхэу Н. Къуекъом, Н. Бэгъым, Р. Нэхайм ыкли М. Емыжым ятворчествэ. Мыщ дэжым ахэм япроизведени-ехэр зэхэугуфыкыгъэ шыпкъэу анализ зэришлыгъэхэ шыкълэр тызэсэжыгъэ критик-хэм яеплъыклэхэр арэп зыте-гъэпсыкыгъэр, ежыр шыпкъэм иеплъыклэ-еклолаклэхэм арыгуазэзэ ары нахъ. Ащ фэдэ шыкълэм, уемыхъырэхъышъэжы-нэу, шлогъэ гъэнэфагъэ ил. Ежъ лофшлагъэр пштэмэ, ло хэмы-лъэу, лъэпкъ литературоведени-ем хэлъхъэгъэ лэхъышхоу лъытэгъэныр ифэшъуаш.

Щэлъэ-Ергъукоу Шамсэт ежъ ифилософскэ лирикэ щигъэла-плэрэр игупсэ лъэпкъ поэзи-ем хилъагъомэ, щызэхихымэ шлоигъу ыкли итхылъэу про-зэми поэзиэми афэгъэхыгъэ-хэр шлуклаеу академичнэхэу щытыми, мымаклэу ахэм псэ зыпыт гупшысэ ахэлъ, адыгэ гухэгъотэ клэныр зэрэинымрэ зэрэкуумрэ икьукълэ ащ зэрэзэ-хишлэрэр ахэлъагъо.

7

Фэшъхьаф тхакълэ горэм зыкли хэмыкълуагъэу ыкли емыпхыгъэу аллегорие ыкли метафорэ усакълэр гъэпсыгъэп. Метафо-рэхэм амакъэ джаш фэдэу къызыхэкълыгъэр шылэныгъэр, мафэ къэс, сыхъат пэпчъ ты-зыхэт щылэкълэ-псэукълэр ары — зэм тигъэнэшхъэу, зэм тыгу къыдищаеу, нахыбэрэмклэ охъ-

хэлъыри, шыклагъэу илэхэри ащ шыпсэхуэрэм яшэн-гъэпсы-клэхэм, язеклоклэ-шыкълэхэм адыригъэштэн фае. Нэмыкълэу къэплон хъумэ, о кылопкъы-хэ хъумэ, уиунэ пхалъэгъо-нэу армырэу (мызыгъэгум, нахъ зегъэушъомбгъэгъэу), ащ еп-лъыхэ хъумэ, ухалъагъоу шы-тыныр ары. Ащ фэдэ зэфыщы-тыклэ-гъэпсыкълэр (пропорциер) гурылогъошлу зыхъурэр унэу узыщыпсэурэр зыгорэм имыеу, оуие шыпкъэу, угъогурыкълэу урамыгъэблэгъагъэу, оры шып-къэм плэшъхытлукълэ бгъэп-сыгъэу, угурэ ппсэрэ ащыщ хъугъэмэ ары. А унэу тыкы-зытегушылэгъэм фэдэ унэ адыгэ поэзием (анахъэу бзылфыгъэ-мэ атхыгъэм) макълэп къызэ-рэхъафэрэр. Нахыбэрэмклэ ащ фэдэ унэхэм ащыпсэхуэрэр цыф къызэрыклогхэу, джаш фэдэ гузэхэшлэ къызэрыклогхэр зыхэлъхэр арых. Ащ фэгъэ-хыгъэу къэплон хъумэ, Гутлэ Саньет иусабэм, Мамрыкьо Фатимэ ытхыгъэ зырызхэм («Жыым къыхыгъэ джэуап» зыфилорэ тхылъым дэт рас-сказхэм) къахафэхэрэр джаш фэдэ унэхэу къызышлогъэшлын плъэкышхт.

Духовнэу баеу, тегъэпсыхьа-гъэу, дахэу зэлыхыгъэу, цыф хьалэл гупцланэхэу гухэлъы-шлэхэмрэ гузэхэшлэ хьалэлрэ зилэхэр зыщыпсэурэ унэ пшъхъэ-пэ зэкълужь къызэрыклогхэу, ау хьакълэмэ якълуаплэу, ежыррэ игупсэ цыфэу шлу ылъэгъу-рэмрэ апае зыфигъэпсыжыгъэ Хъунэго Нурыет.

Етлани ар унэ къызэрыклогхэу щытэп — ар адыгэ гупшысэм, адыгэ шэн-зекълуакълэм ыкли щылэкълэ-псэукълэм щыщылэ ге-рой бзылфыгъэм цыфхэм шлу афишлэным нэмыкл гугъу илэп, зэхэшлэ шъабэхэр инэшан, цыфхэм гуапэ ащыхъурэ лофы-гъохэм якълэщаклу, ыгуи иунап-чыи цыфхэм афызэлухыгъэ, ахэм лэпылэгъу афэхъуным сыдигъуи фэхъазыр, ищыклагъэ хъумэ, цыфхэм къурмэн зафишыным ехъырэхъышэщтэп. Сыда Хъу-

(н. 159, «Гугъэплэ нэфхэр»).

Шъори зэрэшъульэгъоу, ил-фыгъэхэм, илахъылхэм шлу къадэхъумэ шлоигъоу ныр зэра-фэлаало хабзэм тетэу усаклом къылуатэрэр егъэпсы. Етланэ, фэшъхьаф къэлотэкълэ-къэгъэлъэ-гъуакълэхэр къызыфигъэфедэхэ-зэ, природэм ищылэныгъэ-гъэп-сыгъэ зэригъэшлэнышъ, ар илэ-убытыплэу ежъ илэпкърэ фэшъ-хьаф лъэпкъхэмрэ ящылэкълэ-псэукълэ нахъ куоу ыкли зегъэ-ушъомбгъэгъэу къыгъэлабго-мэ шлоигъу:

Уцы къашхъом дэсыухъэу,
Бзыу орэдым сыкълэдэу,
Цыф лэагъэ сыгу кымы-хъэу,

Сьщэрэл сэ гуапэ къэсхъэу
(ардэдэм).

Ащ фэдэ мэхъамэ, усаклом ыгу илъ шыпкъэр гущылэ пэпчъ, сатырэ пэпчъ къыщы-рилотыкълэу тилъэхъэнэ лири-кэ къыхэгъотэгъуай. Бэшлагъэу, бэшлагъэу ащ «хыкълэ-мэ шхъуантти», «тыжынышъо мэзи» хэллэгъожышхтхэп, ана-хыбэу узыщылукълэштхэр пэнэ папцлэхэу зэщыгъэкълуаглохэмрэ цыфыгъэнчъэ шэн-зекълуакълэ-хэмрэ ары: лозунгхэр отхы-хэкълэ, цыфымрэ народымрэ шъхъафитныгъэ ягъэгъотыгъэн фаеу плэзэ окуокълэ икьунэу щытэп, ащ фэдэ гущылэ пчъэ-гъаб тэ зэхэтхыгъэр, джаш фэ-дэуи ахэр зэрэмышъыпкъэхэм-рэ зэрэмэхъанэнчъэхэмрэ нафэ къытфэхъушхыгъэ. Емыхъырэхъы-шэжыныу Хъунэго Нурыет ицы-хъэ пытэ зытелъыр — цыфыр иджэныкълэ машло хьалэлэу ыкли фэшъыпкъэу зэрэфла-жъэрэм фэдэ къабзэу, ина-роди, ихэгъэгъуи афэлэжъэнэу ипшъэрыл. Армырэу унэми унагъоми гушлуагъорэ насып-рэ арыллышхтхэп, бзылфыгъэм-рэ хульфыгъэмрэ нэ бзэджэрэ жъалымыгъэмрэ ащыухъумагъэ-хэ хушхтхэп — тинэрылгъэгъуба адыгэхэм зэдыряунэшхом ащ фэдэ гуштэгъоджагъэхэр бэрэ «къызэрихъэхэрэр».

Ащ елытыгъэу укытегушылэ-лэн хъумэ, анахъэу къыхэгъэ-

нэу зэлухыгъагъ, мафэ къыхэ-кълышхыгъэп унагъом чэтым щыхашыкыгъэм щыщ лэхъ,
щхыу чыылэ апс е къалмыкь-цаеу щатэ зытекълэжыгъэу щыбжыый шлуцлэ зытетэкълэ-жыгъэр гъунэгъу лыхъэу къулайцыз ыгугъэм фимы-хъэу». Нэмыкълэу къэплон хъумэ, джары ижырэ зэманым къы-щыкълэдзагъэу адыгэхэм ахэлъы-гъэ шэн-зекълуакълэр: гъомылэу непэ илэмклэ гъунэгъур гъу-нэгъум хьалэлэу дэгуащэщыгъ. Поэтессэм лъэшэу гукъао щэхуэ зэкълэ ахэр тицлыфхэм зэрямылгъэу плъэжырэр, джы хэти зэгупшысэрэр, нахъ шло-лофэу ыгукълэ къыридзэрэр чэ-тым е клэнклэм ыуас ары. Цыф гъэсэгъэшхохэр бэу тилэхэ хъугъэ, ау цыфыгъэр тыдэ хъугъэ адэ, тиадыгъэгъэ дэхэ шлагъо тыдэ щыбзэхыгъа? Хьа-лэлыгъэ-бэрэчэтыгъэр члыр зэгози дэфагъа? Шъори тэри тызэгъусэр сыда тыкызыфэ-кълуагъэр? — ыгу елэхъэу къэ-упчлэ поэтессэр.

Авторым ымакъэ къыхэщы а блэкыгъэ уахътэу иныгъэу, дэхагъэу зыфэзэщырэр совет-скэуи, буржуазнэуи зэрэщы-мытыр, ар тицлыф жъугъэхэм ахэлъыгъэ шэн-зеклоклэ дахэ-хэр ары, ахэр ахэмылтыжъхэ зыхъукълэ, лъэпкъыр умышлэ-жыныу зэхъокыгъэ хушхт, ежъ иунэе шэн-зекълуакълэхэр хэзы-жышхыкы.

Ащ къыкълэлыкълэу поэте-сэм зыкли мытхытхъэу, гущы-лэм гущылэр клэлыкълэу, гуп-шысэм гупшысэр пыгъэагъэу лъэпкъ щылэкълэ-псэукълэм, ады-гэмэ къарыклогхтэм исурэт пшъхьапэу, лужъоу зэхэлъэу гъэпсыгъэр, имэхъанэ купкыклэ тхъамыклагъохэри къызыхафэ-рэр къытфырелотыкылы. Тижъ-хэу, тинахыжъ лухъэу «акъы-лышлуагъэм ипхъуантэ» тфэ-зыгъэпсыгъэхэм, гъэсэпэтхы-дэ пшъхьапэхэр тфызэхэзыл-хьагъэхэм яхъыллэгъэ тхыдэу ар орэхъу фаеми — етланэ ахэм къакълэуаглох гущылэ къызэрыклогхэу, ауми гущылэ

ОЛИМПИАДЭ ДЖЭГУНХЭМ ЯПЭГЪОКИ

Тарихъым хэмыклогкэшт лъэуж

Олимпиадэ джэгунхэм ямашо зэлпахызэ Адыгэ Республикэм кызырэнагъэсыгъэм фэгъэхьыгъэ зэхыхъэху, концертху, спорт зэнэкьокьуху Мыекъуапэ шыкьуагъэхэм нэбгырэ мин пчъагъэ ахэлэжъагъ. Альэгъугъэр, зэхыхыгъэр гукъэкы-жышлю ялэшт.

Мыекъуапэ ипчэгү шъхалэу В. Лениным ыцлэкэ шытым шыклогъэ концертыр республикэм и Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахымэ ыцлэ зыхьырэм иартистэу Бэгъ Алкъэс зерищээ, гуцылэгъу тыфэхъугъ. Адыгэ шъошэ фыжыыр зэкьужьэу шыгъ. Макъэр лэтыгъэу тиреспубликэ идэхагъэ кьелуатэ. А уахтэм нэпэплъ сурэтхэр спортсменхэм, зэхэщаклохэм атырахыху тырихылагъ. Мыекъуапэ иадминистрация ипашэу Александр Наролиныр ныбжыкьлэхэм ахэт. Концертыр зэрэклорэм егъэразэ, артистхэм лэгү афытео. Дахэу фэпэгъэ клэлэеджаклохэр зэхэщакломэ лэпылэгъу афэхъух. Адыгеим, Краснодар краим, Ростов хэкум яхыплэгъэ орэдыр «Казачатэм» узылэпищэу кьел, нэбгырабэ дежью. Адыгэ къашъохэр бэмэ ашлогъэшлэгъонх.

Самбэмклэ бэнэкло цлэрылоу Алхъо Сыхъатбий, спортым иветеранэу Бэгъ Аслъан, Олимпиадэ джэгунхэм ячемпионэу Валерий Пономаренкэм, нэмыкьлэхэм агоуцохээ, ныбжыкьлэхэм сурэтхэр атырахых. Тарихъым инэкьлугъохэм къахэнэжынынхэм фэшл сурэтхэр кытэлъэлухээ, купхэм ахэуцох, сурэтхэр атэтэхых.

Урысыем дзюдомклэ ичемпионэу Ордэн Андзаур Пщыжъхэблэ шыщ. Болгарием шыклогъэ зэнэкьокьухэм ахэлэжъагъ. Гүлэм хэтэу филармонием кьэклауагъ, Олимпиадэм имашо зэрихъанэу зигъэхъазырзэ, журналистхэм гуцылэгъу афэхъугъ. Дунаим дзюдомклэ ичемпионэу

Лъэцэр Хъазрэт а нэгъэуплэлэгъум иныбджэгъухэм, спортым пыщагъэхэм къадзыхъагъ, тарихъ кьэбархэр кылотэнэу кьелъэлугъэх.

Урысыем изаслуженнэ тренерэу, Адыгеим изаслуженнэ тренерэу Георгий Гуляйченкэр, дунаим гандболымклэ ичемпионкэу Анна Кареевар машлор зэрэхыщтым тегуцылэх.

— Сигупсэ Адыгеим ичлыгу Олимпиадэм имашо зэрэщызесхъащтым сыкьлэгущлужыщт, гукъэкьыжъ лъаплэу силэшт, — ело Анна Кареевар.

Шъачэ стадионышхоу шашыгъэм адыгэ кьушъхъу Фыщт ыцлэкэ зэреджагъэхэм Бэгъ Аслъан рэгущхо. Фыщт ышыгу дэклауаеу зэл кызырэхэкыгъэр. Артист цлэрылоу Зыхъэ Заурбий лъэпкъ шъуашэр шыгъ, лъэгупхъэ.

Республикэ стадионым шыклогъэ театризованнэ кьэшлынхэм клэлэеджаклоу, ныбжыкьлэу хэлэжъагъэмэ спортышхом имэфэкьлэ кьагъэдэхъагъ. Урысыем культурэмклэ изаслуженнэ лфышлэу Кьулэ Амэрбий, Адыгеим изаслуженнэ журналистэу Тлэшъу Светланэ кызырэталауагъэу, чылэм хэтхэу ныбжыкьлэхэм загъэхъазырыгъ, ащ пае клэгъожыхэрэл. Олимпиадэм купклэу илэр кызылэуахыгъ, стадионым кьэклауагъэхэр агъэгущлауагъэх.

Мэзаем и 7-м Шъачэ я XXII-рэ кьымэфэ Олимпиадэр кыщызылауахыщт. Опсэу, Олимпиадэр! Гъа-шлэм лъэужэу кыщыбгъанэрэр тарихъым хэклогкэштэп.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Зэхэзыщагъэр ыкьлэ кьыдэзыгъэкьырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ лфхэмклэ, лэкьыб кьэралхэм ащыпсэурэ тилъэгъухэм адырялэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкьлэ кьэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакционер зыдэшылэр:

385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхалэм иапэрэ

гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэр-пшъэдэкьыжъ зыхьырэ секретары:

52-16-77. **E-mail:**

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын лфхэмклэ, телерадиокъэтынхэмклэ ыкьлэ зэлъы-лэсыклэ амалхэмклэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чьылэ гъэлары-шлал, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр **ПИ №ТУ23-00916**

Зыщыхаутирэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4000

Индексхэр 52161 52162

Зак. 277

Хэутыным узщыкьлэтхэнэу шыт уахтэр Сыхъатыр 18.00 Зыщыкьлэтхэгъэхэ уахтэр Сыхъатыр 18.00

Редактор шъхалэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шъхалэм иапэрэ гуадзэр

Мэшлэкьэ Саид

Пшъэдэкьыжъ зыхьырэ секретарыр **Нэпшлэкьуй Заур**